

עמיד
@ קידום נוער
תכנית היל"ה
النهوض بالشبيبة - برنامج هيل

תלקיט גיאוגרפיה 12 שני"ל
שנת הלימודים תשפ"ו – 2025-26

הנחיות למורה
פרקי חובה

שימו לב:

אין צורך להדפיס את כל דפי התלקיט.

עמודים 10-2 מכילים הנחיות למורה.

בכל פרק מופיעות:

- הנחיות למורה
- שאלות לתרגול
- משימות הגשה.

בהגשת התלקיט יש לצרף רק את עבודות ההגשה

תלקיט - גיאוגרפיה 12 שנ"ל

שנת הלימודים תשפ"ו – 2025-26

מורים יקרים,

לפניכם התלקיט לשנת תשפ"ו.

תלקיט זה מהווה 100% הערכה פנימית ומאפשר הוראה ולמידה תהליכית, מעמיקה, חווייתית ומשמעותית.

התלקיט מבוסס על ספרי הלימוד "[הפיתוח והתכנון המרחבי](#)" ועל "[האדם במרחב החברתי](#) [תרבותי](#)" בהוצאת כותר.

הנושאים המופיעים בתלקיט:

1. מבוא לפיתוח והתכנון
2. משאבים כזרזי פיתוח
3. מדדי פיתוח
4. דמוגרפיה
5. גלובליזציה
6. הגירה
7. השלכות הפיתוח על הסביבה
8. העיר ועיור

בתלקיט תמצאו משימות ללמידה, המסייעות להוראת הנושאים השונים, ומשימות מסכמות להגשה.

משימות חובה: 80%		
1. מבוא לפיתוח והתכנון המרחבי	חובה	15%
2. משאבים כזרזי פיתוח	חובה	15%
3. פערים ברמת פיתוח – מדדי פיתוח	חובה	15%
4. דמוגרפיה	חובה	15%
5. מבחן מסכם על פרקי החובה	חובה	20%
שני פרקים לבחירה: 20%		
6. גלובליזציה	בחירה	10%
7. הגירה	בחירה	10%
8. השלכות הפיתוח על הסביבה	בחירה	10%
9. העיר ועיור	בחירה	10%

מה חדש? מה השתנה?

1. **פרקי החובה – שינוי בנושאים.** משנת הלימודים תשפ"ו משאבים כזרזי פיתוח הוא פרק חובה בתלקיט, והגירה הפך לפרק בחירה.
2. **צמצום במספר משימות ההגשה - יש בתלקיט משימות הגשה ומשימות למידה.** משימות הלמידה הן כלי עזר להוראה. אין חובה לבצע אותן ואין צורך להגיש אותן.
3. **מיומנויות הבוגר -** אנו מעוניינים להדגיש בפני התלמידים מהי המיומנות עליה הם עובדים בביצוע המשימות השונות. רשימת מיומנויות מצורפת למשימות.
4. **בינה מלאכותית –** יש משימות בתלקיט **שנדרש** לבצע בעזרת הבינה המלאכותית. (ויש משימות שאין להשתמש בבינה)

מקרא סימנים לסוגי המשימות

משימות הגשה

משימות למידה (אין צורך להגיש)

הדרכה ומידע

יש להשתמש בבינה מלאכותית

אין להשתמש בבינה מלאכותית

תהליך ההוראה:

הנושאים בתלקיט מורכבים ממושגי היסוד של הגיאוגרפיה והם הבסיס להבנת התהליכים הנלמדים בחלק זה וביחידות ההמשך לבגרות.

יש ללמד כל נושא באופן מובנה ומעמיק. על התלמידים להכיר את המושגים, להבין את הגורמים, התהליכים והשפעותיהם על האדם, רמת הפיתוח והסביבה.

הלימוד יעשה תוך תרגול מיומנויות מקצוע הגיאוגרפיה: קריאת מפות, הפקת מידע מגרפים, טבלאות וטקסט כתוב, עריכת השוואה, הסקת מסקנות, כתיבת טיעון, הבעת עמדה וכדומה.

הדרך המומלצת לתרגול היא בעזרת משימות הלמידה המשולבות בתלקיט, פתרון שאלות מבגרות ומשימות ההגשה.

שימו לב: פרקי החובה והבחירה בתלקיט הם הנושאים לבחינת הנתיב בבגרות. (משאבים כוזבי פיתוח, פערים ברמת פיתוח, דמוגרפיה, הגירה, גלובליזציה, שימור מול פיתוח, השלכות הפיתוח על הסביבה ועיור)

בתכנון הלמידה השנתי, מומלץ ללמד יותר משני נושאים לבחירה כדי לנצל את הזמן במחצית הראשונה ולהתחיל בהכנות לבגרות.

חשוב להבין:

התלמידים נדרשים לדעת את החומר ולהבינו ברמה שתאפשר להם לגשת בהמשך השנה לבגרות. בהוראת התלקיט אנו **בונים את הבסיס** להמשך לימודי הגיאוגרפיה.

על התלמידים **להבין לעומק** מהם משאבי פיתוח, כיצד מודדים פערים ברמת פיתוח וסוגיות בדמוגרפיה, כך שבהמשך כשילמדו על המזרח התיכון וארץ ישראל מושגים אלו יהיו ברורים, כולל מענה על שאלות שקשורות לנושאים (מתוך מאגרי השאלות לבגרות).

אותה העמקה והבנה נדרשת גם בפרקי הבחירה. כל פרק בחירה מהווה בסיס לתוכנית הלימודים לבגרות. לדוגמא, אם בחרתם בפרק על גלובליזציה, זה בסיס

טוב להבנת הכלכלה של ארץ ישראל, כלכלת המזרח התיכון וכמובן לפרק הנת"ב.
אם בחרתם ללמד את השלכות הפיתוח על הסביבה זה הבסיס ללימודי איכות
הסביבה בישראל ובמזרח התיכון וכמובן לנת"ב.

מסלול 12 שני"

בתלקיט חלוקה למשימות למידה ומשימות הגשה.

משימות הלמידה מסייעות להוראה הדרגתית של המושגים והנושאים.

הן מתאימות לתלמידים במסלול 12 שני"ל.

שימו לב, ברוב הפרקים תמצאו במשימות הלמידה שאלות מבגרות לתרגול.
תלמידים שלומדים במסלול 12 שני"ל ולא צפויים לגשת לבגרות אינם זקוקים
לתרגול אינטנסיבי של שאלות מבחינות בגרות.

כיצד תתבצע הערכת התלקיט?

מועד הגשת התלקיט: .

**עד למועד זה יש לסיים את ההכנת התלקיט והערכתו על ידי המורה
המלמד והזנת הנתונים במערכת הארגונית.**

(הזנת הנתונים באחריות מנהל/ת השכלה)

(תאריך ההגשה של מועד הקיץ יעודכן בהמשך)

בסיום כל פרק המורה המלמד יעריך את הפרק הנלמד :

1. יבדוק את המשימות שבצע הלומד, ובהתאם למספר המשימות ולרמתן
ימלא את הציון בגיליון האקסל (**קישור לגיליון אקסל**)
2. במידה ויש למורה מידע שחשוב לו להעביר לבודק/ת התלקיט - יכתוב משוב
והערכה מילולית ויצרף אותם לגיליון הציונים (בנייר או בקובץ) **לא חייבים**
אם אין הערות מיוחדות
3. בסיום הכנת התלקיט כולו, יוודא המורה כי גיליון הציונים מלא ובו מפורט
הרכב הציונים של תלמידיו.

תלקיט הוא הערכה מעצבת שכוללת בתוכה מרכיבים רבים:

למידה פעילה – נוכחות, ביצוע משימות, שאילת שאלות, השתתפות בדיונים בשיעור.

תוכן – הבנה, הכרת מושגים, תיאור תהליכים.

מיומנויות – השוואה, הסקת מסקנות, הפקת מידע, הבעת עמדה, חשיבה ביקורתית, חשיבה יצירתית, אחריות חברתית, עמידה מול קהל וכדומה.

משימות התלקיט – מדידת התלמיד ביחס לעצמו. אפשרות לטיוטות והגשות חוזרות עד לביצוע מיטבי.

הערכה מסכמת - כל פרק לימוד בנפרד.

ציון סופי המשכלל את כל המרכיבים.

שימו לב, הערכת התלקיט מורכבת מהערכת תהליך הלמידה ומביצוע המשימות. כאשר תנקדו את ביצוע משימות התלקיט, שכללו פנימה את מרכיבי הלמידה.

לדוגמא, תלמיד שהשתתף והיה פעיל אך כותב בצמצום עדיין יכול לקבל את מלוא הנקודות בהערכת התלקיט.

דוגמא נוספת, תלמיד שהגיש מספר טיוטות והתאמץ לשפר ולתקן, ואכן יש שיפור.....

מומלץ לערוך שיחת משוב קצרה עם התלמיד בסוף כל פרק, לשקף לו את חזקתיו וחולשותיו, את ההתקדמות האישית ונקודות לשיפור.

דף ההערכה הוא דף סיכום הלמידה עבור התלמיד

חשוב !!! לא ניתן לקבל ניקוד עבור משימות שלא הוגשו.

לסיכום רוח הדברים – בדיקת התלקיט אינה טכנית ובסופה ציון.

בדיקת התלקיט בנויה על הקשר שנוצר בין המורה לתלמיד, היא בנויה על ההיכרות עם נקודת המוצא ונקודת הסיום של התלמיד. הציון הסופי מתאר את התהליך שעבר התלמיד ולוקח בחשבון את כל מה שהתרחש בדרך.

הגשת התלקיטים – מה צריך להגיש, מה צריך לצרף?

מועד הגשת התלקיט:.

עד למועד זה יש לסיים את ההכנת התלקיט והערכתו על ידי המורה המלמד והזנת הנתונים במערכת הארגונית. (הזנת הנתונים על ידי מנהל/ת השכלה) (תאריך ההגשה של מועד הקיץ יעודכן בהמשך)

התלקיטים נשלחים למרכז בחינות לבדיקה חיצונית.

התלקיט יוגש כקלסר / מחברת / קובץ דיגיטלי ויכלול:

1. **דף פתיח:** שם התלמיד, מספר זהות, יחידה.

2. **גיליון לחישוב ציון** - לעזרתכם, מצורף **קישור לגיליון אקסל**, שיעזור לכם בחישוב הציון. (בגיליון ניתן לערוך את החישוב למספר תלמידים). עליכם להקליד את הציון שקבל התלמיד בסיום כל משימה. כפי שנכתב קודם לכם, הציון משקף את כלל תהליך הלמידה.

- משימה שבוצעה כהלכה תקבל את מלוא הניקוד.
- לא ניתן לכלול בציון משימה שלא בוצעה.

3. **משוב והערכה מילולית:**

במידה וכל המשימות בוצעו כהלכה ואין הערות מיוחדות אין צורך להוסיף הערות נוספות. במידה ויש מידע שאתם רוצים להעביר לבודק/ת התלקיט:

הוסיפו הערכה מילולית או הסברים שנראים לכם חשובים.

יש לכתוב נקודות עיקריות. הערות חשובות שיעזרו לבודק/ת התלקיט להבין כיצד ניתן הציון.

בדף ההערכה אתם מוזמנים לשתף במידע כגון:

- התלמיד השתף באופן פעיל אך תשובותיו קצרות יחסית (ולכן קיבל את מלוא הנקודות) או
- התלמיד הגיש כמה טיוטות ולכן התשובה מופיעה מספר פעמים... וכדומה.

4. **משימות הגשה**

- כל משימות החובה (משימות פתיחה, משאבים כזרזי פיתוח, מדדי פיתוח, דמוגרפיה והגירה)
- מבחן 20%
- שני פרקי בחירה

אנא הקפידו להגיש תלקיטים מאורגנים וברורים לבדיקה.

מאורגן – לפי סדר הפרקים בתלקיט (משימת פתיחה, משאבים כוזבי פיתוח, פערים ברמת פיתוח- מדדי פיתוח, דמוגרפיה, מבחן 20% , פרקי בחירה).

ברור – הפרק ומספר השאלה ליד כל משימה

תלקיט סרוק – הקפידו על סריקה איכותית , כל הדפים באותו כיוון, התלקיט מסודר לפי סדר המשימות בתלקיט.

תלקיט דיגיטלי – קובץ מרכז או תיקייה מרכזת לכל תלמיד בנפרד.

חשוב !!!

אנא הקפידו על הנחיות אלו. הן משמעותיות מאוד לבדיקה יעילה.

שם התלמיד	גיליון לחישוב ציון התלקיט ((קישור לגיליון אקסל)
	פרקי חובה
	משימת פתיחה (15% מציון התלקיט הכולל)
0	1. השפעות הפיתוח על הסביבה - מתוקשבת / משימת צפיה (30%)
0	2. תכנון ישוב - על נייר / בעזרת AI (30%)
0	3. מיזם פיתוח לבחירה (40%)
0	ציון סופי לפרק
	משאבים כזרי פיתוח (15% מציון התלקיט הכולל)
0	1. משימת חקר מתוקשבת - דף מידע למשקיעים (50%)
0	2. משימת חקר באטלס (50%)
0	ציון סופי לפרק
	פערים ברמת פיתוח (15% מציון התלקיט הכולל)
0	1. שאלה מבגרות (20%)
0	2. חקר ואיסוף מידע על שתי מדינות (70%)
0	3. הציעו מדדים משלכם + יתרונות וחסרונות (10%)
0	ציון סופי לפרק
	דמוגרפיה (15% מציון התלקיט הכולל)
0	1. משימת חקר שתי פירמידות גילים (80%)
0	2. מודל התמורה הדמוגרפית (20%)
0	ציון סופי לפרק
0	מבחן מסכם לפרקי חובה (20% מציון התלקיט הכולל)
0	ציון סופי לפרק חובה (80% מציון התלקיט הכולל)
	פרקי בחירה
	יש להזין ציונים רק ל 2 פרקי בחירה
	גלובליזציה (10% מציון התלקיט הכולל)
0	1. מעמת Debate - דילמות בנושא גלובליזציה / מפת מושגים
0	ציון סופי לפרק
	הגירה (10% מציון התלקיט הכולל)
0	1. משימת חקר (ספרד/צרפת ערב הסעודית, מצריים) (60%)
0	2. רמת פיתוח, הגירה ופירמידות גילים (15%)
0	3. הגירה איפה זה פוגש אותי (25%)
0	ציון סופי לפרק
	השלכות הפיתוח על הסביבה (10% מציון התלקיט הכולל)
0	1. מפגעים סביבתיים (50%)
0	2. אנרגיה (50%)
0	ציון סופי לפרק
	העיר (10% מציון התלקיט הכולל)
0	1. משימת סיכום - העיר שלי / מפת מושגים
0	ציון סופי לפרק
0	ציון סופי לפרק בחירה (20% מציון התלקיט הכולל)
0	ציון סופי לתלקיט

טיפים להוראה

סינרגיה עם החומר לבגרות – כשאתם מלמדים את פרקי החובה, בחרו שאלות בנושאים הנלמדים עם דוגמאות על ארץ ישראל והמזרח התיכון. כך התלמידים יכירו טוב יותר את החומר לבגרות.

פרקי הבחירה - המבוא לפיתוח והתכנון המרחבי והפרק של השלכות הפיתוח על הסביבה משתלבים היטב זה עם זה, ויכולים להיות בסיס מעולה לנושא איכות הסביבה בארץ ישראל (מהחומר לבגרות).

פרק הבחירה - בנושא הגלובליזציה מהווה בסיס חשוב להבנת הכלכלה העולמית, ויכול להוות בסיס להבנה של השתלבות ישראל בגלובליזציה ונחשלות המזרח התיכון.

פרק הבחירה – העיר ותהליכי העיור הוא בסיס טוב לנושאים עליהם התלמידים נבחנים ביחידה השלישית בחלק הנת"ב.

הוראה נעימה!!

תלקיט

פרקי חובה

80%

בחלק זה של התלקיט על התלמיד לבצע את כל משימות ההגשה

הפרקים :

1. משימת פתיחה – מבוא לפיתוח והתכנון המרחבי 15%
2. משאבים כוזבי פיתוח 15%
3. מדדי פיתוח 15%
4. דמוגרפיה 15%
5. מבחן מסכם לפרקי החובה 20%

מקרא סימנים לסוגי המשימות

משימות הגשה

משימות למידה (אין צורך להגיש)

הדרכה ומידע

יש להשתמש בבינה מלאכותית

אין להשתמש בבינה מלאכותית

1. מבוא לפיתוח ותכנון מרחבי – חובה

קישור לפרק מספר הלימוד (הפיתוח והתכנון) ע"מ 6-24

קישור לחומרי הוראה

1. בפרק זה נעסוק במבוא לפיתוח והתכנון המרחבי. בפרק ארבע יחידות לימוד הכוללות:

✓ **שלוש משימות להגשה.**

✓ **משימות למידה (אין צורך להגיש)**

יחידה	נושא	משימת הגשה
1	מה זה פיתוח?	אין משימת הגשה
2	מה זה תכנון? מהם הגורמים המשפיעים על הפיתוח והתכנון? מהן השפעות הפיתוח על הסביבה?	השפעות הפיתוח על הסביבה (א' או ב')
3	מה זה שימושי קרקע?	תכנון ישוב (א' או ב')
4	הכרת מיזמי פיתוח	מיזם אחד לבחירה

2. לעזרתכם **קישור למצגות** מלוות הוראה ליחידות השונות.

לפניכם נושאים מרכזיים ומושגים המופיעים בפרק זה:

- פיתוח - תכנון - גורמים המשפיעים על הצורך בפיתוח ותכנון - שימושי קרקע - פיתוח בר קיימא - טביעת רגל אקולוגית - פרקליטי שימור	- השלכות הפיתוח על הסביבה - ודרכי התמודדות עימן <u>מיזמי פיתוח כמקרים ללמידה:</u> - היישוב שלי כמיזם פיתוח - תל אביב ונחל הירקון - פארק אריאל שרון - סכר אסואן
--	--

יחידה 1. מה זה פיתוח?

לצורך הוראת משימה זו מומלץ להיעזר במצגת המצורפת **בקישור הבא**.
תהליך הלמידה יתבצע תוך כדי שיחה ודיון בכיתה.

מטרות:

- התלמידים יכירו את המושג פיתוח וידעו להסביר אותו במילים שלהם.
- התלמידים יכירו את מושגים מרכזיים הקשורים לפיתוח: תשתיות, רמת חיים, מיזם פיתוח.
- התלמידים יכירו דוגמאות למיזמי פיתוח שונים וידעו למיין אותם לפי תחומי פעילות.

מיומנויות:

- חשיבה ביקורתית – מיומנות הכוללת יכולות של הערכה, שאילת שאלות, התבוננות ממספר נקודות מבט.
- מודעות חברתית ואזרחית – יכולת הבנת נקודת המבט של האחר, אמפתיה ומודעות להתרחשות מסביב.
- יכולת הבעה בעל פה.

פתיחה: מה זה פיתוח?

דיון בכיתה

- ✓ נסו להסביר במילים שלכם מה עושים כשעוסקים בפיתוח?
- ✓ נסו להסביר ללא שימוש במילה פיתוח...
- ✓ הכנסו לקישור הבא וצפו בתמונות במצגת. בהם נראה רחוב שדרות רוטשילד בתל אביב.
- תארו בעל פה מהו פיתוח לפי השינוי הנראה בתמונות.
- ✓ התבוננו בקישור הבא: [Dubai 20 years timelapse](#)
- תארו בעל פה מהו פיתוח לפי השינוי הנראה בסרטון.

מושגים שעלינו להכיר כדי להבין מהו פיתוח:

תשתיות – שם כולל למערכות הבסיסיות המאפשרות ליישוב, ארגון או חברה לפעול כיאות ולהתפתח. מערכות התשתיות העיקריות הן מערכת המים, מערכות התברואה (ביוב, פינוי אשפה) מערכות האנרגיה, מערכות התחבורה, מערכות התקשורת ועוד.

רמת חיים – האיכות והכמות של הסחורות והשירותים שאנשים יכולים להרשות לעצמם. מודדים את רמת החיים באמצעות סדרה של מדדים מתחומים שונים:

- רמת ההכנסה וההוצאות לחודש לנפש
- תנאי הדיור (גודל הדירה, צפיפות, חיבור לחשמל ומים)
- איזה מכשירי חשמל יש בבית
- צריכת מזון
- בעלות על רכב, בעלות על דירה
- הוצאות על תרבות, חוגים, ספורט
- הוצאות זמן וכסף על טיולים, נופש, בילויים

משימות למידה:

1. לפניכם מאגר של דוגמאות לתהליכי פיתוח ומיזמי פיתוח מתחומים שונים. תשתיות פיזיות, שירותים, כלכלה, איכות סביבה, חברה ותרבות.

מנהרות הכרמל בחיפה	אזור תעשייה כבדה	בית חולים	בית מלון	בית ספר יסודי	חוף רחצה מוסדר
כביש 6	חממה טכנולוגית	מגדל משרדים	מפעל מזון	מוזיאון לאומנות	פארק אריאל שרון (חירייה)
נמל אשדוד	שבילי אופניים	מסילת רכבת לבית שאן	קניון	שדה התעופה אילן רמון	אגמון החולה
הטיילת בתל אביב	שדה סולארי	חברת הייטק	סגירת "שדה דב" בתל אביב	מרכז מיון זבל שכונית	שמורת טבע לצמחים מוגנים

קיימו דיון ומיינו את מיזמי הפיתוח לטבלה הבאה לפי התחומים השונים.

שימו לב: מיזם אחד יכול להתאים לכמה תחומים.

מספר הפריטים בעמודות **לא** חייב להיות שווה.

תשתיות פיזיות	שירותים	כלכלה	איכות הסביבה	חברה ותרבות

יחידה 2. מה זה תכנון, ומהן השפעות הפיתוח והתכנון על המרחב?

לצורך הוראת משימה זו מומלץ להיעזר במצגת המצורפת **בקישור הבא**.
תהליך הלמידה יתבצע תוך כדי שיחה ודיון בכיתה.

מטרות:

- התלמידים יכירו את ההגדרה לתכנון מרחבי ולהיבטים השונים בהם הוא עוסק וידעו לתאר אותה במילים שלהם.
- התלמידים יכירו את המושגים: פיתוח, תשתיות, רמת חיים, מיזם פיתוח
- התלמידים יבינו מהם הגורמים המשפיעים על תהליכי הפיתוח והתכנון המרחבי.
- התלמידים יכירו את הגופים היוזמים ומקדמים תהליכי פיתוח ותכנון.
- התלמידים יבינו מהן ההשפעות השליליות של הפיתוח והתכנון על המרחב. ויכירו את המושג טביעת רגל אקולוגית
- התלמידים יכירו דרכים לצמצם את ההשפעות השליליות של הפיתוח והתכנון על המרחב ויכירו את המושג: פיתוח בר קיימא.

מיומנויות:

- חשיבה ביקורתית – מיומנות הכוללת יכולות של הערכה, שאילת שאלות, התבוננות ממספר נקודות מבט
- חשיבה מערכתית – זיהוי קשרים בין תחומים כמו טכנולוגיה, כלכלה, תרבות ופוליטיקה, וכיצד הם משפיעים זה על זה במרחב.
- מודעות חברתית ואזרחית – יכולת הבנת נקודת המבט של האחר, אמפתיה, מודעות להתרחשות מסביב.
- יכולת הבעה בעל פה.
- אוריינות דיגיטלית – שימוש בטכנולוגיות שיתוף מידע.
- אוריינות מידע – יכולת איתור מידע, ניתוחו, והצגתו.

פתיחה: מה זה תכנון?

דיון בכיתה

- ✓ נסו להסביר במילים שלכם מה עושים כשעוסקים בתכנון?
נסו להסביר ללא שימוש במילה תכנון...
- ✓ הכנסו לקישור הבא וצפו בתמונות במצגת. בהם נראים צילומי לוויין של העיר באר יעקב. על גבי הצילום מסומן בעזרת פוליגון אזור אחד, כדי שתוכלו לעקוב אחר השינויים לאורך זמן.

הגורמים המשפיעים על הצורך בפיתוח ותכנון מרחבי:

דיון בכיתה

- לשם מה צריך לקדם פיתוח ותכנון?
 - מה יקרה אם האוכלוסייה תגדל, רמת החיים תעלה, טכנולוגיות יתפתחו ואנו לא נתכונן?
1. גידול האוכלוסייה – מה קורה כאשר כמות האוכלוסייה גדלה? מה צריך לקחת בחשבון בתכנון?
 2. עליה ברמת החיים-במרחב הפרטי והציבורי – מה זה אומר עליה ברמת החיים, כיצד זה בא לידי ביטוי במרחב? מה צריך לקחת בחשבון בתכנון?
 3. שינויים טכנולוגיים – כיצד שינויים טכנולוגיים באים לידי ביטוי במרחב ובתכנון שלו?
 4. שינויים בפעילות הכלכלית ובשלטון הפוליטי – האם לפוליטיקה ולשלטון יש השפעה על עיצוב המרחב? כיצד זה יבוא לידי ביטוי?
 5. שינויים תרבותיים – כיצד באה התרבות לידי ביטוי במרחב?

מקרא סימנים לסוגי המשימות

משימות הגשה

משימות למידה (אין צורך להגיש)

הדרכה ומידע

יש להשתמש בבינה מלאכותית

אין להשתמש בבינה מלאכותית

משימות למידה

1. ברשימה שבצד ימין מופיעים גורמים המשפיעים על הפיתוח והתכנון המרחבי. התאימו בין הגורם לבין ההסבר כיצד הוא משפיע. רשמו בעמודה הריקה את המספר של הגורם.

*המלצה: להכין קלפים ולתת לתלמידים להתאים את הזוגות

הגורם	כיצד משפיע
1. גידול האוכלוסייה	פיתוח אזורי תעשייה, מגורי פועלים. נטישת אזורים שינוי יעוד / שימוש של הקרקע והמבנים הקיימים.
2. עליה ברמת החיים	התפתחות תרבות הצריכה: הקמת קניונים ומרכזי קניות. מודעות לאיכות הסביבה: מרכזי מחזור, שטחים פתוחים
3. שינויים טכנולוגיים	הוספת שכונות מגורים, הרחבת תשתיות (חשמל, מים, ביוב) הוספת שירותים (גני ילדים, מרפאות, תחב"צ)
4. שינויים תרבותיים	תכנון המרחב לקליטת טכנולוגיות חדשות כמו כבלים, אנטנות סלולאריות, עמדות הטענה לרכבים חשמליים
5. שינויים בשלטון (דת, פוליטיקה)	במרחב הציבורי: יותר השקעה בפיתוח של כבישים מהירים, מבני ציבור חדישים במרחב הפרטי: דירות גדולות יותר, חניה לכל דירה
6. שינויים בפעילות הכלכלית (המהפכה התעשייתית, משבר כלכלי)	שינוי בעקבות האידיאולוגיה של השלטון. לדוגמא: יותר מוסדות דת, ככרות גדולים להתכנסות המונים, דירות אחידות זולות למשתכן.

2. שאלה למחשבה:

איך שינוי בתחום אחד, כמו טכנולוגיה, יכול לגרום לשינויים בתחומים אחרים, כמו תרבות או רמת חיים? חישבו על דוגמא מחיי היום-יום.

משימת הגשה 1 - עליכם לבחור באחת מן המשימות א' או ב'

- א. משימה מתוקשבת - השפעות הפיתוח על הסביבה. (אוריינות דיגיטלית)
- (1) הכנסו לאתר Google earth **שימו לב: הדרכה בהמשך למשימה.
 - (2) פתחו פרויקט חדש
 - (3) חפשו אזור בארץ או בעולם שמעניין אתכם.
 - (4) סמנו את האזור שבחרתם בעזרת פולגון.
 - (5) הכנסו ל"הצגת תוכן היסטורי" ועקבו אחרי השינויים שחלו באזור בעקבות הפיתוח.
 - (6) צלמו 3 תמונות מסך מהשנים 2004, 2014, 2024, לכל תמונה הוסיפו תיאור קצר מה השפעת הפיתוח על הסביבה וצרפו לתלקיט.
 - (7) צרפו קישור של הפרויקט.

הדרכה כיצד יש להיכנס ל Google earth ולפתוח פרויקט.

שלבים ביצירת פרויקט ב google earth

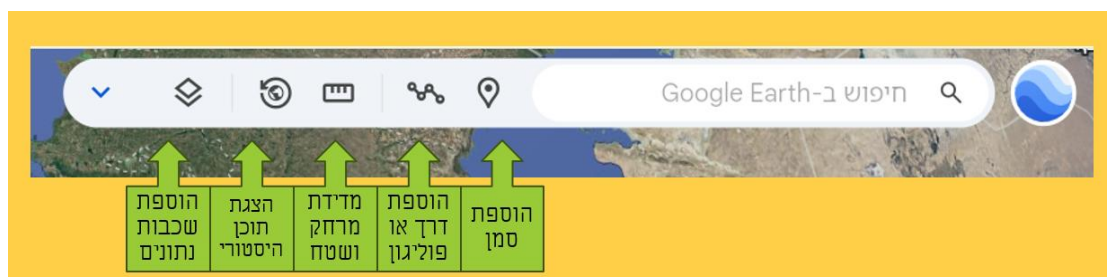
1: נכנסים לגוגל ארץ. כשנפתח המסך הבא לוחצים על המלבן הכחול: להפעלת earth

2. לחיצה על הלוגו תפתח את המסך הבא:

3. לחיצה על: "צעדים ראשונים" תפתח את המסך הבא:

4. יש לבחור "חדש"

17

ב. משימת צפיה – השפעות הפיתוח על הסביבה.

צפו ב 2-3 מן סרטונים ותארו בקצרה את השפעות הפיתוח והתכנון על הסביבה בתיאור התייחסו לשינויים הקשורים לסביבה, לחברה ולתרבות.

[40 Years of Urbanization Captured by Google Earth](#)

[Urban growth of Las Vegas \(1985 - 2021\) - Time lapse](#)

[Vegas City Center Time lapse](#)

[Urban growth of Lagos Metropolitan Area - Timelapse](#)

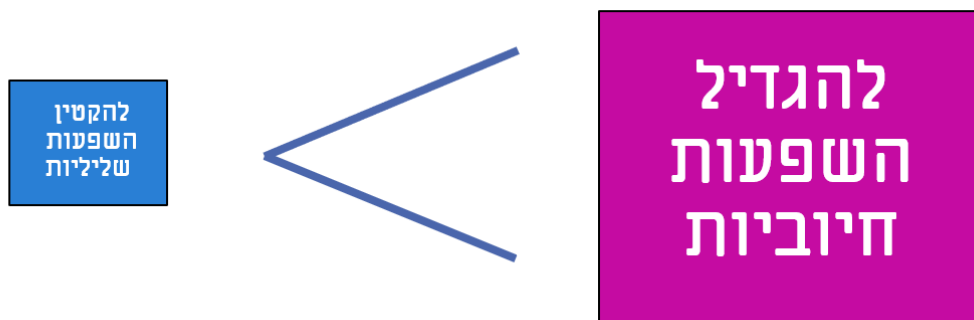
[Dubai Evolution from 1984 to 2016 - Satellite Timelapse](#)

אז מה היה לנו עד עכשיו?

- **פיתוח** - פעולות שנעשות כדי לשפר את רמת החיים ואת איכות החיים.
- בתהליכי פיתוח מקימים תשתיות פיזיות, מספקים שירותים, מקדמים את הכלכלה, החברה והתרבות ומביאים לעליה ברמת החיים.
- **תכנון** – ארגון וסידור המרחב. התכנון עוזר להסדיר את השימוש בקרקע.
- **הגורמים המשפיעים** על תהליכי הפיתוח והתכנון המרחבי.
- **גופים** במדינת ישראל היוזמים ומקדמים תהליכי פיתוח ותכנון.
- **השפעות שליליות** של תהליכי פיתוח על הסביבה: זיהום, רעש, פגיעה בנוף, בצמחיה ובבעלי חיים.

מהי מטרת הפיתוח והתכנון המרחבי?

ערכו דיון

הציעו כיצד ניתן להקטין את ההשפעות השליליות של תהליכי הפיתוח והתכנון.

הקניה: מה זה פיתוח בר קיימא

מה זה פיתוח בר קיימא?

✓ לבדוק מהם הצרכים של האוכלוסייה והחברה בהווה (עכשיו) ובו בזמן לתכנן ולפעול באופן שגם הדורות הבאים יוכלו להנות ממשאבי הטבע והסביבה.

למה זה כדאי? מהן המטרות של פיתוח בר קיימא?

- ✓ להקטין השפעות שליליות להגדיל השפעות חיוביות
- ✓ לנצל את המשאבים תוך התחשבות בסביבה ושמירה עליה לטובת ההווה ולטובת הדורות הבאים.
- ✓ להקטין את טביעת הרגל האקולוגית.

מהי טביעת רגל אקולוגית?

טביעת רגל אקולוגית היא הערכה כמותית של שטח האדמה הנדרש על מנת לספק את הצרכים (המשאבים) של אדם או קבוצה.

המשאבים:

- ✓ אדמה לגידולים חקלאיים למזון, למרעה
- ✓ חומרי גלם שונים
- ✓ האוקיינוסים, הימים ומקורות המים
- ✓ מקורות האנרגיה
- ✓ אדמה עליה בונים וחומרי בניה
- ✓ מקום לטמון זבל.

https://sites.google.com/site/msviva1/_/rsrc/1318954185432/home/footprint/fig3.jpg?height=310&width=320 מקור התמונה:

32

משימות למידה - הבניה של המושגים :

כתבו הגדרה למושג : פיתוח בר קיימא

כתבו הגדרה למושג : טביעת רגל אקולוגית

הציעו שלוש דרכים לצמצום טביעת הרגל האקולוגית שלכם.

יחידה 3. מה זה שימושי קרקע?

לצורך הוראת יחידה זו מומלץ להיעזר במצגת המצורפת **בשיעור הבא**.
תהליך הלמידה יתבצע תוך כדי שיחה ודיון בכיתה.

מטרות:

- התלמידים יכירו את ההגדרה לשימושי קרקע
- התלמידים יכירו סוגים שונים של שימושי קרקע
- התלמידים ידעו לקרוא מפה של שימושי קרקע ולהפיק ממנה מידע
- התלמידים יבינו מה הקשר בין שימושי קרקע לפיתוח ותכנון מרחבי
- התלמידים יישמו את הידע וההבנה בתכנון ישוב או שכונה

מיומנויות:

- חשיבה ביקורתית – מיומנות הכוללת יכולות של הערכה, שאילת שאלות, התבוננות ממספר נקודות מבט
- מודעות חברתית ואזרחית – יכולת הבנת נקודת מבט של האחר, אמפתיה, מודעות להתרחשות מסביב.
- חשיבה מערכתית – היכולת לתכנן מיקום שימושי קרקע שונים כך שיפעלו בצורה טובה ומתואמת.
- אוריינות מידע – יכולת איתור ידע והערכתו, אינטגרציה בין תוכן לצורה
- חשיבה יצירתית – העלאת רעיונות
- יכולת הבעה בעל פה

פתיחה:

- הקרקע היא משאב בעל ערך כלכלי רב, והיא משמשת בסיס למגוון רחב של פעילויות, שכולן זקוקות למרחב.
 - היצע הקרקעות הוא תמיד מוגבל, ולעתים קרובות האינטרסים, הצרכים והמטרות של הגורמים הפועלים במרחב שונים ואף מנוגדים.
 - לפיכך קיימת תחרות מתמדת בין שימושי הקרקע השונים, וקיומה של פעילות מסוימת מונעת על פי רוב את קיומה של האחרת.
- שימושי קרקע** - השימושים השונים הנעשים בקרקע, כגון - מגורים, מלאכה ותעשייה, מסחר, משרדים, תחבורה, מבני ציבור ושטחים פתוחים.
- תהליך התכנון מחלק את הקרקע לשימושים השונים כדי שיביאו תועלת והנאה לכל הצדדים.
- חשוב שתהליך התכנון ייקח בחשבון את ההשפעות של תהליכי הפיתוח על המרחב – בטווח הקרוב ובטווח הרחוק.
- על המתכננים לראות את התמונה הכללית, לשלב את הרצונות והצרכים של היזמים, התושבים, הכלכלה, התחבורה, התעשייה, הטבע והסביבה.

משימת הגשה 2 - עליכם לבחור באחת מן המשימות א' או ב'

א. משימת תכנון בכתיבה ושרטוט

עליכם לתכנן עיר חדשה או שכונה חדשה בישוב בו אתם גרים

1. ערכו רשימה של שימושי קרקע (הדברים שייבנו על שטח הקרקע – האדמה)
2. תכננו את העיר / השכונה / היישוב בו אתם רוצים לחיות.
3. שרטטו בקווים ובריבועים את התוכנית על גבי דף לבן בגודל A4 (במצגת תוכלו לראות תוכניות לדוגמא)

בזמן התכנון – שימו לב:

אילו שימושי קרקע מתאים לבנות אחד ליד השני
אלו שימושי קרקע כדאי להרחיק אחד מהשני

ב. משימת תכנון בעזרת בינה מלאכותית

עליכם לתכנן עיר חדשה או שכונה חדשה בישוב בו אתם גרים

1. כתבו פרומפט מפורט שיסביר לAI מה עליו לעשות.
2. פרטו אילו שימושי קרקע יהיו בישוב / עיר שאתם מתכננים
3. תארו אילו שימושי קרקע מתאים לתכנן בסמיכות ואילו שימושי קרקע יש להרחיק זה מזה.
4. הוסיפו עוד רעיונות כדי שהעיר תהיה "עיר ירוקה", מקיימת עם טביעת רגל אקולוגית קטנה יחסית.
5. יש לצרף לתלקיט את כל הדיאלוג עם הAI ואת התוצר הסופי.

מקרא סימנים לסוגי המשימות

משימות הגשה	
משימות למידה (אין צורך להגיש)	
הדרכה ומידע	
יש להשתמש בבינה מלאכותית	
אין להשתמש בבינה מלאכותית	

יחידה 4. מיזם פיתוח

בשנת תשפ"ו מומלץ להעמיק בשאלה על :
מטרופולין תל אביב ונחל הירקון – במיקוד מופיעים הנושאים : זיהום נחלים,
משאבי מים בישראל, מטרופולין תל אביב.

- לכל מיזם פיתוח יחידת לימוד הכוללת חומרי הוראה שונים.
- יש ללמד כל מיזם פיתוח בהרחבה.
- בכל מיזם פיתוח נושאים הקשורים לחומר לבגרות.
- הכרת המיזמים והבנת תהליך הפיתוח יתרמו להכנת הלומד לבגרות לפרק הנת"ב, ארץ ישראל והמזרח התיכון.

• משימת הגשה 3 - עליכם לבחור מיזם פיתוח אחד מבין המיזמים הבאים

מיזמי פיתוח:

1. משימת חקר יצירתית - הישוב בו אנו גרים כמיזם פיתוח
2. משימת חקר – תל אביב ונחל הירקון - איכות סביבה זיהום נחלים, שטחים פתוחים, פיתוח בר קיימא. משאבי מים בישראל.
3. פארק אריאל שרון – חירייה – פיתוח בר קיימא, מטרופולין תל אביב, שטחים פתוחים, זיהום קרקע ופסולת.
4. סכר אסואן – המים במזרח התיכון, אנרגיה, אדם ונהר, פיתוח בר קיימא, זרזי פיתוח

1. הישוב בו אנו גרים כמיזם פיתוח – משימת חקר יצירתית

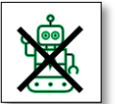

(על בסיס משימה שפיתח עודד רענן)

מיומנויות : איתור מידע והערכתו, אוריינות דיגיטלית, חשיבה יצירתית, מודעות חברתית ואזרחית, חשיבה ביקורתית

א. אתרו ב"אטלס" את הישוב בו אתם גרים. שם הישוב: _____

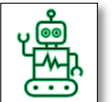
ב. ציינו את שם האזור וסוג יחידת הנוף בו נמצא היישוב: _____

ג. ציינו שמות שלושה ישובים שסמוכים אליו

ד. כתבו מה הם נתיבי התחבורה המרכזיים הסמוכים לישוב: _____

ה. אתרו ברשת בעזרת AI כתבה הקשורה לביקורת על הפיתוח והתכנון בישוב בו אתם גרים. צרפו קישור של הכתבה, את שמה והתאריך בה פורסמה.

ו. תארו שלוש בעיות מרכזיות איתן מתמודד הישוב בו אתם גרים על פי הכתבה שמצאתם. (ניתן להיעזר בAI)

ז. הציעו לפחות שתי דרכים שונות לפתרון הבעיות לפי עקרון של פיתוח בר קיימא. (ניתן להיעזר בAI)

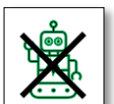
ח. ציינו מספר גורמים ממשלתיים ורשויות שונות המעורבים בפיתוח הישוב, אשר מוזכרים בכתבה

ט. **נסחו** שאלה ל-AI שתבדוק את השפעות הפיתוח על הסביבה, החברה והכלכלה. **צרפו** את השאלה ואת התשובה שקבלתם למשימת ההגשה.

י. כתבו ללא עזרת AI באופן עצמאי

חשבתי שהישוב בו אני גר/ה.....

עכשיו אני יודע.....

יא. הציגו את המידע שאספתם וניתחתם מול הכיתה.
(להגשה בתלקיט יש לצרף את כל התשובות של הסעיפים מ א-י – יש לצרף קישורים לתכתובת עם ה-AI)

2. משימת חקר – תל אביב ונחל הירקון

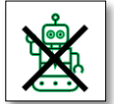

קישור למצגת קצרה בנושא זיהום נחלים.

מיומנויות : מדרש תמונה, הבנה והסקת מסקנות, קריאת מפה, כתיבת טיעון.

1. מיקום והכרת המפה

- ✓ **אתרו** את העיר תל אביב באטלס במפה פיזית
- ✓ **צינו** את שם האזור וסוג יחידת הנוף בו נמצאת תל אביב

התבוננו במפת שימושי קרקע / צילום אוויר / גוגל מפות / גוגל ארץ של העיר תל אביב **וענו** על השאלות הבאות :

- ✓ **צינו** את שמות הערים הסמוכות / צמודות לתל אביב
- ✓ **כתבו** מה הם נתיבי התחבורה המרכזיים המובילים לתל אביב או עוברים בה.
- ✓ **צינו** שמות נחלים הגדולים הזורמים בעיר תל אביב

2. שימושי קרקע בתל אביב

התבוננו בתמונות המצורפות **וענו** על השאלות בהמשך :

2

מקור התמונה ויקיפדיה:

1

מקור התמונה ויקיפדיה: Ynhockey

3

מקור התמונה: גלובס 22.12.2021 טיילת תל אביב / צילום: Shutterstock, Rudy Balasko

א. **ציינו** שני שימושי קרקע עיקריים הנראים בכל אחת מן התמונות 1-3. (סה"כ

שישה שימושי קרקע)

ב. **הסבירו** כיצד שני שימושי הקרקע שצינתם בסעיף א תומכים זה בזה.

3. נחל הירקון

א. האזינו לשני השירים שכתב ושר אריק איינשטיין על נחל הירקון. מה השתנה מ1950 ל1983?

תל אביב גדות הירקון 1950

מילים: אריק איינשטיין
לחן: שלום חנוך

קון, ירקון, ירקון - איי איי איי
שמש צהובה בשמיים
שום דבר לא זז
שקט חם, כבד
שני ילדים יושבים בתוך שורשי אקליפטוס
ענק

אקליפטוס ענק
ששונה לרוויה את המים הכחולים
תל אביב, גדות הירקון, 1950

קון, ירקון, ירקון - איי איי איי
שמש צהובה בשמיים
וירוק כהה כהה
ירוק כהה במים
שני ילדים וסירה
והזמן זוחל לאט
שום דבר לא זז
שקט חם, כבד
זוג אוהבים בסירת משוט חוצים בהנאה
בהנאה את המים החולים
תל אביב, גדות הירקון, 1950

קון, ירקון, ירקון - איי איי איי
שמש צהובה בשמיים
וירוק כהה כהה
ירוק כהה במים
שני ילדים וסירה
והזמן זוחל לאט
איי איי איי

תל אביב גדות הירקון 1983

מילים: אריק איינשטיין
לחן: יצחק קלפטר

על גדות הירקון, רגליים לא במים
על גדות הירקון, דגים מתים בינתיים
ריח של מוות סובב באוויר
אני רוצה לבכות, אדוני ראש העיר
על גדות הירקון, על גדות הירקון

על גדות הירקון, רגליים לא במים
על גדות הירקון, דגים מתים בינתיים
הנחל הזה ראה ימים יפים
ספינות לבנות ריחפו על המים
תל אביב אהבה את הנחל הזה
שבע טחנות - תאוה לעיניים

איש אחד כאילו כרגיל
ממשיך לבנות סירות, לא עוזב את המים
עצוב לו מאוד בשקט הזה
יושב, מתפלל ומביט לשמיים

על גדות הירקון, רגליים לא במים
על גדות הירקון, דגים מתים בינתיים
ריח של מוות סובב באוויר
אני רוצה לבכות, אדוני ראש העיר
על גדות הירקון, על גדות הירקון
על גדות הירקון, על גדות הירקון

אקליפטוסים גדולים נושמים בקושי על גדות
הירקון
אקליפטוסים גדולים נושמים בקושי על גדות
הירקון
אקליפטוסים גדולים נושמים בקושי על גדות
הירקון

ב. הכנסו לקישור הבא באתר רשות נחל הירקון – אודות הנחל וענו על השאלות הבאות:

• נהר הירקון הוא נהר איתן	נכון / לא נכון
• כיום זורמים בו מים באופן טבעי	נכון / לא נכון
• הירקון הפך לתעלת ביבים בעקבות הקמת "קו ירקון נגב"	נכון / לא נכון
• אל הירקון מוזרמים מי קולחים מטוהרים	נכון / לא נכון
• הירקון זורם ממערב למזרח, מתל אביב לראש העין	נכון / לא נכון
• לעיתים בחורף יש בנחל הירקון שיטפון שמציף את נתיבי איילון ואזורים נוספים	נכון / לא נכון
• לאורך נחל הירקון וגדותיו קיימים בתי גידול שונים	נכון / לא נכון
• נחל הירקון עובר ב 7 רשויות מקומיות. ציינו את שמות הרשויות :	

ג. צפו בסרטון הבא: להשתכשך בתל אביב: למה לא מנקים את נחל הירקון? וענו על השאלות בהמשך

- תארו את השפעות הפיתוח על נחל הירקון מקום המדינה ועד ימינו? (ציינו לפחות שלושה מפגעים)

- הסבירו כיצד תורם נחל הירקון לאיכות החיים של תושבי תל אביב והסביבה? הביאו שלוש דוגמאות מהסרטון.

- התוכנית שגובשה לשיקום נחל הירקון הוא פיתוחו של אזור הנחל ל"ריאה ירוקה" והפיכתו מ"חצר אחורית" ל"חצר קדמית".
הסבירו את הכוונה במשפט: הפיכתו מ"חצר אחורית" ל"חצר קדמית"..

- **הסבירו שלוש** סיבות לחשיבותה של "ריאה ירוקה" באזור מטרופולין תל אביב לאורך גדות נחל הירקון.

3. פארק אריאל שרון (חירייה)

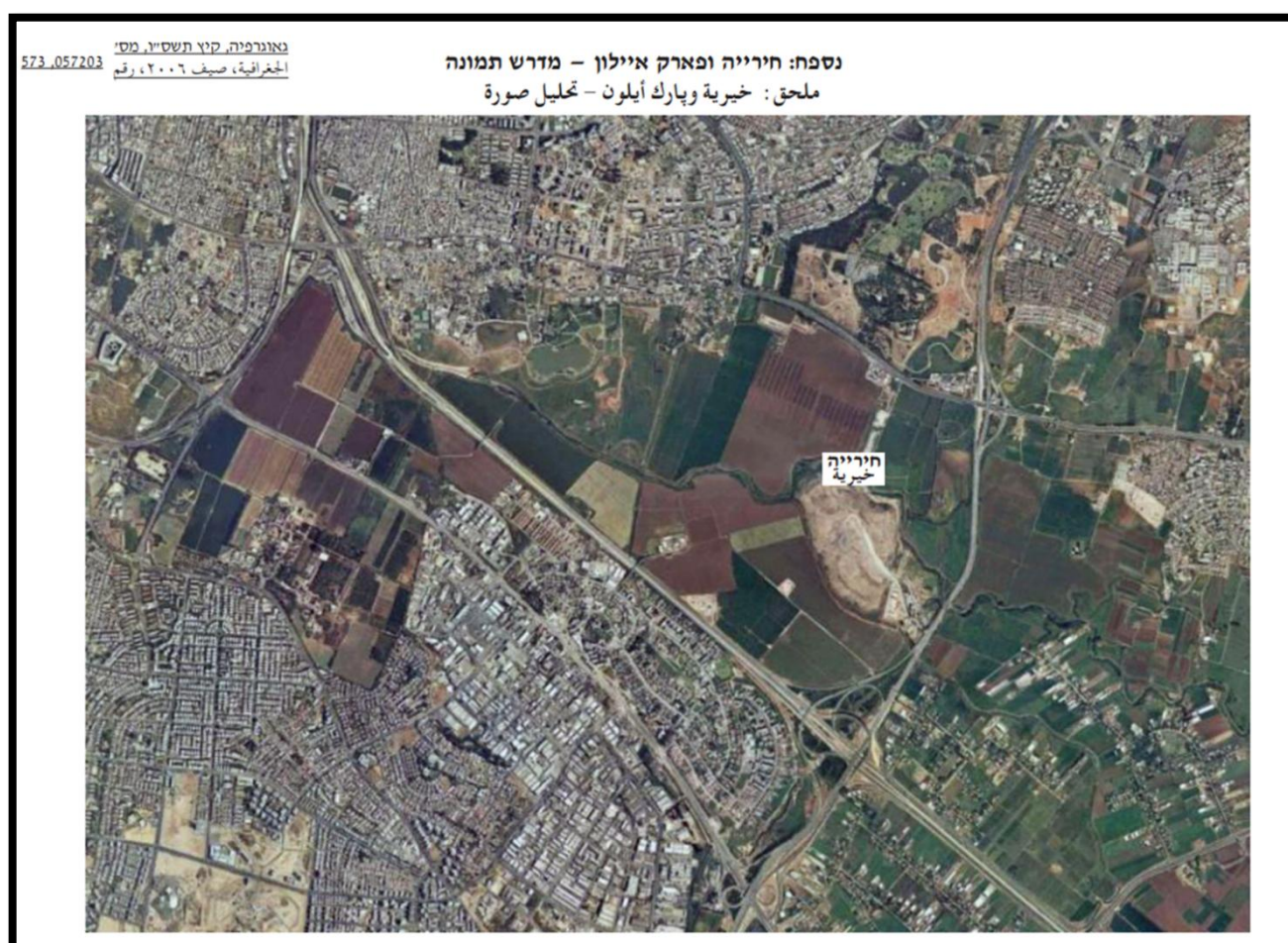

קישור לחומרי הוראה

מיומנויות: מדרש תמונה, הבנה והסקת מסקנות, חשיבה יצירתית

אתר חירייה השוכן בדרום מטרופולין תל אביב שימש בשנים 1952-1998 אתר סילוק פסולת של שלוש-עשרה ערים ורשויות מקומיות ושל בתי חולים ומחנות צבא במרכז הארץ. בשנת 1998 הופסקה הטמנת הפסולת באתר זה.

א. עיינו בתמונה מספר 1 ותארו שלושה שימושי קרקע הנראים בתמונה מלבד איסוף וסילוק פסולת.

תמונה מספר 1 אתר חירייה ופארק אריאל שרון בשנת 2006

שימוש קרקע 1:

שימוש קרקע 2:

שימוש קרקע 3:

ב. תארו שלושה מפגעים שבעבר גרם אתר הפסולת חירייה לשימושי הקרקע בסביבתו.

ג. עיינו בתמונה מספר 2 וציינו מהו שימוש הקרקע העיקרי הנראה בתמונה

ד. הסבירו את החשיבות של שימוש הקרקע הזה בדרום מטרופולין תל אביב (גוש דן).

תמונה 2

(מתוך אתר ויקימדיה קומונס. צילום: פארק אריאל שרון)

4. מיזם פיתוח סכר אסואן

מיומנויות : מדרש תמונה, הבנה והסקת מסקנות, קריאת מפה, חשיבה יצירתית.

חומרי עזר מתוקשבים להוראה :

- (קישור לדף עבודה בגוגל פורמס בעברית
- קישור לדף עבודה בגוגל פורמס בערבית
- קישור למצגת עם פעילות בנושא
- קישור ליחידת לימוד על הנילוס (באנגלית)
- קישור למקור מידע סכר אסואן – גילי חסקין

התבוננו באטלס במפה של המזרח התיכון פיסית או במפת אגן הנילוס / מפה מצורפת בעמוד הבא
קראו את הקטע הבא וענו על השאלות שאחריו :

סכר אסואן

סכר אסואן הוא דוגמא למיזם פיתוח במצריים.
הסכר נמצא סמוך לעיר אסואן.

הוא נבנה כדי להגביר את הניצול של מי הנילוס לפיתוח כלכלי, להגדלת שטחי החקלאות ולייצור כמויות גדולות של כוח חשמל שיעזור לפיתוח תעשייה.
הוא מורכב ממערכת של שני סכרים על נהר הנילוס המשמשים לאגירת מי הנהר באמצעות הצפת האזור שלפני הסכר – "סכר אגירה" ולוויסות מי הנהר בהתאם לצרכי המדינה – "סכר ויסות".

בעבר היה הנילוס מציף את האזורים הסמוכים לו. הצפות אלו היו מביאות איתן חומרים מזינים ומינרלים שהיו מדשנים את גדות הנהר, מובילים סחופת של חול לדלתא של הנילוס ולחופי הים התיכון.

לפני סכר האגירה נוצר מאגר נאצר - מאגר מים מלאכותי שאורכו 550 ק"מ ורוחבו כ 10 ק"מ בממוצע. מהשטח שהוצף פונו אתרים היסטוריים וכ-90,000 בני אדם שחיו באזור.

עלות: יותר מ 1.5 מיליארד דולר
זמן בניה : 10 שנים
אורך: 3,600 מטר
גובה: 111 מטר
רוחב: (בסיס 980 מ' פסגה 40 מטרים)

יתרונות	חסרונות
• הבטחת אספקת מים לשתיה ולהשקיה גם בשנת בצורת ובכל חודשי השנה. • מניעת שיטפונות והצפת שדות וכפרים. • אפשרות להגדיל את השטח החקלאי ולגדל שלושה מחזורי גידול בשנה. • זרימת מים אחידה שמאפשרת תחבורה על פני הנהר. • תחנת כוח המספקת חשמל לכפרים ולהקמת תעשיה • פיתוח ענף דייג ותיירות באגם נאצר	• הפרת האיזון האקולוגי בסביבת הים התיכון ובמצריים. • עצירת הסחף וירידה בפוריות של גדות הנהר. • מחסור בחול בחופי הים התיכון של ישראל ו"אכילה" של קו החוף. • ירידת מפלס הדלתא של הנילוס היא אינה מתחדשת ומאבדת מפוריותה. • ירידה בכמות הדגים באגן המזרחי של הים התיכון בגלל שלא מגיע סחף וחומרים שהעשירו את הדגה.

1. הסבירו שלושה גורמים שהביאו את מצריים לבנות את סכר אסואן.

גורם 1 :

גורם 2 :

גורם 3 :

2. הסבירו כיצד פיתוח בר-קיימא וטביעת רגל אקולוגית באים לידי ביטוי במיזם הפיתוח של סכר אסואן .

3. **התבוננו** במפות מצריים באטלס (פיזית וכלכלית) **והציעו** לפחות שני רעיונות

שיכולים לעזור לפיתוח מיצריים.

מה מגישים בתלקיט:

- ✓ השפעות הפיתוח על הסביבה (משימה מתוקשבת / משימת צפיה)
- ✓ תכנון ישוב (על נייר / בעזרת AI)
- ✓ מיזם פיתוח לבחירה

2. משאבים כזרי פיתוח - חובה

קישור לחומרי הוראה בנושא קישור לפורטל עובדי הוראה - משאבים

קישור לפרק מספר הפיתוח והתכנון המרחבי עמודים 25-70

בפרק זה נלמד על משאבים המשפיעים על רמת פיתוח של מדינות כזרי פיתוח או כחסמי פיתוח.

הפרק כולל:

✓ שתי משימות להגשה.

✓ משימות למידה (אין צורך להגיש)

כדי לבצע את המשימות הבאות על התלמידים

1. להכיר את המושגים הקשורים לנושא
2. להבין את השפעתם של המשאבים כזרי פיתוח וחסמי פיתוח
3. להסביר את השפעות המשאבים על רמת הפיתוח

לפניכם נושאים מרכזיים ומושגים המופיעים בפרק זה:

• תשתיות תקשורת • תשתיות תחבורה • מחקר ופיתוח • ייצור המוני • חברות עתירות ידע • גורם פיזי (מהאטלס) • גורם אנושי (מהאטלס) • גורמים המשפיעים על הפיתוח • פיתוח בר קיימא • ניצול יתר של משאבים (דייג, רעייה, כרייה, עיבוד קרקע) • בירוא יערות	• זרזי פיתוח / חסמי פיתוח • משאבים טבע (מחצבים, אנרגיה) • משאבים מתכלים / מתחדשים • משאבי סביבה ונוף • תיירות כזרי פיתוח • משאבי אנוש (פיזי / ידע) • משאב פיננסי • משאב חברתי • משאבי מים • משאבי ים
---	--

משימות למידה (אין צורך להגיש בתלקיט)

(אוריינות מידע, אוריינות שפתית, הבנה והסקה)

1. מכירים את המושגים : התאימו בין המושג להגדרה

מושג	הגדרה
1. משאבי טבע מתכלים	כסף, ניירות ערך, תקציבים, מענקים, הלוואות וכדומה
2. משאבי טבע מתחדשים	כלל האמצעים הכספיים והנכסים בעלי ערך כספי העומדים לרשות ישות, כגון אדם, חברה או ארגון, למימוש מטרותיה. הם מהווים את הבסיס לפעילות כלכלית ומאפשרים רכישת טובין, שירותים, השקעות ופעולות נוספות
3. משאבי אנוש	. משאב שאינו מתחדש בקצב שמאפשר שימוש מתמשך בו, כך שניצולו גורם לירידה בכמות הזמינה. לדוגמא: דלקים פוסיליים: גז, פחם, נפט
4. משאבי אנוש - ידע	אווירה חברתית שנובעת מההתנהגות החברתית ומסוג המשפט לדוגמא: ניכור מול סולידריות, הסתגרות מול פתיחות, התבודדות מול קהילתיות, דמוקרטיה מול דיקטטורה
5. משאבי אנוש – כוח פיזי	קרקעות, מבנים, מפעלים, נדל"ן
6. משאבים פיננסיים	כלל הכישורים האנושיים בחברה מסויימת שהשימוש בהם מוביל לצמיחה ברמת פיתוח.
7. משאבים פיננסיים נזילים	משאב שהטבע יכול לחדש אותו באופן טבעי לאורך זמן גם אם הוא מנוצל ע"י בני אדם. לדוגמא: מים, קרינת שמש, אנרגיית רוח.
8. משאבים פיננסיים קשיחים	משאבים המשקפים את ההשקעה בחינוך, השכלה, פיתוח חשיבה יצירתית וחשיבה ביקורתית ועוד.
9. משאבים חברתיים	משאבים המשקפים את כמות האנשים במדינה שיכולים לעבוד עבודות כפיים – עתירות עבודה, עבודה פיזית קשה

2. מכירים את המושגים : התאימו בין המושג להגדרה

מושג	הגדרה
10. חסמי פיתוח	מבנים ארגוניים לא מסודרים, מינויים פוליטיים ולא מקצועיים, התבססות על מסורות המגבילות את החופש והשוויון בין אנשים
11. חסמים – פוליטיים וכלכליים	תנאי טבע קיצוניים, תנאי אקלים קיצוניים, אסונות, העדר משאבי טבע
12. חסמים – חברתיים ותרבותיים	משטרים מושחתים המנצלים את משאבי המדינה לטובת האליטה השלטת או משטרים לא יציבים המתחלפים במהירות רבה.
13. חסמים – גורמים טבעיים / פיזיים	גורמים המונעים או מעכבים את הפיתוח במקום מסויים

3. מה הקשר בין משאבים לפיתוח - מלאו את הטבלה הבאה :

כאשר יש למדינה	היא יכולה לפתח
גז, פחם, נפט	
נהרות	
ים	
יערות	
הרים גבוהים	
מדבר	
ברזל, זהב, נחושת	
חול, יהלומים	
הרבה מהנדסים ומדענים	
אוכלוסייה גדולה שאינה משכילה	

שאלה למחשבה : האם משאב טבע יכול להפוך מזרז פיתוח לגורם נזק או מטרד?

שאלות לתרגול (אין צורך להגיש בתלקיט)

4. תרגול שאלות מבגרות - קישור למאגר שאלות מבגרות – מומלץ לפתור עם

תלמידים הממשיכים לבגרות כמה שיותר שאלות.

השנה המיקוד לבגרות בחלק של ישראל : אנרגיה – התייחסות מורחבת בפרק הבחירה השפעות הפיתוח על הסביבה.

מקרא סימנים לסוגי המשימות

משימות הגשה

משימות למידה (אין צורך להגיש)

הדרכה ומידע

יש להשתמש בבינה מלאכותית

אין להשתמש בבינה מלאכותית

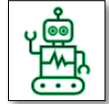
משימות הגשה - משאבים כזרזי פיתוח וחסמי פיתוח

עליכם לבצע את שתי המשימות או ' ב

א. משימת חקר מתקשבת - דף מידע למשקיעים

ענו על השאלות הבאות. במשימה זו עליכם להיעזר באטלס, AI ובמקורות מידע שונים

✓ עליכם לצרף את הפרומפט והתכתובת עם AI

✓ הוסיפו תמונות / איורים / גרפים להמחשה

את המידע שתאספו בעזרת ה AI עליכם להציג בדף מרוכז / מצגת שיכללו נתונים אודות חסמי פיתוח ומשאבים שיש למדינה.

1. בחרו מדינה ברמת פיתוח נמוכה. שם המדינה: _____

2. תארו שלושה חסמי פיתוח שיש למדינה שבחרתם והסבירו עבור כל חסם כיצד הוא מעכב את התפתחות המדינה.

3. ציינו שני משאבי טבע וסביבה שיש למדינה שבחרתם והסבירו עבור כל משאב כיצד ניתן להפוך אותו לזרז פיתוח.

4. **צינו משאב אנושי** שיש למדינה שבחרתם **והסבירו** כיצד ניתן להפוך אותו לזרז פיתוח.

ב. משימת חקר באטלס:

בחרו מדינה ברמת פיתוח גבוהה ובעזרת האטלס בלבד (אין להשתמש בAI) ענו על השאלות הבאות:

1. **צינו שני גורמים טבעיים** שנראים על המפה של המדינה שבחרתם **והסבירו** כיצד הם מזרזים את הפיתוח במדינה.

2. **צינו שני גורמים מתחום התחבורה** שנראים על המפה של המדינה שבחרתם **והסבירו** כיצד הם מזרזים את הפיתוח במדינה.

3. **כתבו** דעתכם, האם יש למדינה שבחרתם חסמי פיתוח? **כתבו** תשובה מנומקת.

מה מגישים בתלקיט:

✓ דף מידע / מצגת מידע למשקיעים

✓ תשובות לשאלות למשימת חקר באטלס

פתרון טבלה – התאמה בין הגדרה למושג

מושג	הגדרה
משאבי טבע וסביבה	משאבים הנמצאים במקום מסויים והם נכסי המקום. אופן ניצולם לצורך פיתוח תלוי בבני האדם החיים במקום ובכישוריהם
משאבי טבע מתכלים	משאב שאינו מתחדש בקצב שמאפשר שימוש מתמשך בו, כך שניצולו גורם לירידה בכמות הזמינה. לדוגמא: דלקים פוסיליים: גז, פחם, נפט
משאבי טבע מתחדשים	משאב שהטבע יכול לחדש אותו באופן טבעי לאורך זמן, גם אם הוא מנוצל ע"י בני אדם. לדוגמא: מים, קרינת שמש, אנרגיית רוח.
משאבי אנוש	כלל הכישורים האנושיים בחברה מסויימת שהשימוש בהם מוביל לצמיחה ברמת פיתוח.
משאבי אנוש - ידע	משאבים המשקפים את ההשקעה בחינוך, השכלה, פיתוח חשיבה יצירתית וחשיבה ביקורתית ועוד.
משאבי אנוש – כוח פיזי	משאבים המשקפים את כמות האנשים במדינה שיכולים לעבוד עבודות כפיים – עתירות עבודה, עבודה פיזית קשה.
משאבים פיננסיים	משאבים פיננסיים הם כלל האמצעים הכספיים והנכסים בעלי ערך כספי העומדים לרשות ישות, כגון אדם, חברה או ארגון, למימוש מטרותיה. הם מהווים את הבסיס לפעילות כלכלית ומאפשרים רכישת טובין, שירותים, השקעות ופעולות נוספות
משאבים פיננסיים נזילים	כסף, ניירות ערך, תקציבים, מענקים, הלוואות וכדומה
משאבים פיננסיים קשיחים	קרקעות, מבנים, מפעלים, נדל"ן
משאבים חברתיים	אווירה חברתית שנובעת מההתנהגות החברתית ומסוג המשפט לדוגמא: ניכור מול סולידריות, הסתגרות מול פתיחות, התבודדות מול קהילתיות, דמוקרטיה מול דיקטטורה
חסמי פיתוח	גורמים המונעים או מעכבים את הפיתוח במקום מסויים
חסמים – פוליטיים וכלכליים	משטרים מושחתים המנצלים את משאבי המדינה לטובת האליטה השלטת או משטרים לא יציבים המתחלפים במהירות רבה.
חסמים – חברתיים תרבותיים	מבנים ארגוניים לא מסודרים, מינויים פוליטיים ולא מקצועיים, התבססות על מסורות המגבילות את החופש והשוויון בין אנשים
חסמים – גורמים טבעיים / פיזיים	תנאי טבע קיצוניים, תנאי אקלים קיצוניים, אסונות, העדר משאבי טבע

3. פערים ברמת פיתוח - מדדי פיתוח – חובה

קישור לחומרי הוראה בנושא

קישור לפרק מספר הלימוד (הפיתוח והתכנון) ע"מ 72-102

בפרק זה נלמד על הפערים ברמות פיתוח בין מדינות ואזורים שונים בעולם.

הפרק כולל:

✓ **שלוש משימות להגשה.**

✓ משימות למידה (אין צורך להגיש)

1. פתרון שאלה - מקובץ שאלות בגרות (20%)
 2. משימת חקר - השוואה בין שתי מדינות (70%)
 3. שאלה יצירתית וביקורת - פיתוח מדדים חדשים (10%)
- משימות ההגשה מהוות משימות סיכום ללמידת הפרק.**

כדי לבצע את המשימות בפרק זה על התלמיד לשלוט בידע המופיע בפרק בספר הלימוד.

4. להכיר סוגים שונים של מדדי פיתוח כלכליים, בתחומי החברה והרווחה, הטכנולוגיה והתשתיות, להבין את המשמעות של כל מדד (יתרונות ומגבלות).
5. להבין כיצד מודדים פערים ברמת פיתוח בעזרת מדדי פיתוח

לפניכם נושאים מרכזיים ומושגים המופיעים בפרק זה:

- מאפיינים אנושיים ומאפיינים פיזיים - פערים ברמת פיתוח בין מדינות העולם - מדדי פיתוח שונים (כלכליים, חברתיים, טכנולוגיים) – מה מודד המדד, מה המגבלות / יתרונות המדד - תמ"ג, תמ"ג לנפש - מדד שיעור המועסקים במשק - צריכת אנרגיה	- מדד הפיתוח האנושי של האו"ם - מספר שנות לימוד / שיעור הבורות / בערות - תוחלת חיים - יצוא / יבוא - מדד ג'יני
--	--

משימות למידה (אין צורך להגיש בתלקיט)

(מיומנויות : אוריינות מידע, אוריינות שפתית, הבנה והסקה)

א. מיינו את המדדים שלפניכם לקבוצות לפי סוג המדד בטבלה שבהמשך.

• נגישות למים נקיים • מספר ילדים ממוצע לאישה • שיעור המועסקים בחקלאות • תמ"ג לנפש • מידת השימוש באינטרנט • שיעור תמותה • שיעור אוכלוסייה עירונית • צריכת אנרגיה • רמת מינוע	• שיעור המועסקים בשירותים • תמותת תינוקות • שיעור הרופאים לנפש • תושבים מעל גיל 65 • שיעור יודעי קרוא וכתוב • שיעור ילודה • תוחלת חיים • מנויים לטלפון סלולרי

מדדי פיתוח כלכליים	מדדי פיתוח דמוגרפיים (הרכב האוכלוסייה)	מדדי פיתוח בתחומי החברה והרווחה	מדדי פיתוח בתחומי הטכנולוגיה והתשתיות

- ב. בחרו וסמנו שלושה מדדים, משלושה תחומים שונים, שבעזרתם ניתן לקבל תמונת מצב מפורטת על רמת פיתוח של מדינה.
- ג. נמקו את בחירתכם.

ד. מוסדות בין לאומיים משתמשים במדד הפיתוח האנושי של האו"ם לקביעת רמת פיתוח של מדינה, ומעדיפים את השימוש בו על פני שימוש במדדי פיתוח אחרים.

(1) **הסבירו** מהו "מדד הפיתוח האנושי של האו"ם

(2) **הסבירו** מדוע מוסדות בין-לאומיים מעדיפים את השימוש במדד הפיתוח האנושי של האו"ם על פני שימוש במדדי פיתוח אחרים.

מקרא סימנים לסוגי המשימות

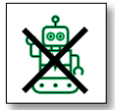
משימות הגשה	
משימות למידה (אין צורך להגיש)	
הדרכה ומידע	
יש להשתמש בבינה מלאכותית	
אין להשתמש בבינה מלאכותית	

משימת הגשה 1 (20%)

תרגול שאלות ממבחני בגרות. בקישור שלפניכם **קובץ עם שאלות** שונות

ממבחני בגרות. (אין להשתמש בAI במשימה זו)

פתרו לפחות שתי שאלות (ללומדים לבגרות רצוי לפתור יותר).

בחרו בשאלה אחת וצרפו אותה לתלקיט. יש לצרף את השאלה ואת התשובה

הפתורה.

בתרגול השאלות מומלץ לתרגל גם מיומנויות אטלס - על ידי איסוף נתונים של המדינה (המופיעה בשאלה שאתם פותרים) מהמפות הפיזיות והכלכליות.

לעזרתכם נקודות להתייחסות לתרגול קריאת מפות באטלס.

אין צורך לכתוב / אין צורך לצרף את תרגול קריאת המפות לתלקיט

• מהם המחצבים העיקריים שלה? • מהן התעשיות העיקריות? • מהם ענפי החקלאות העיקריים? • מהם מקורות האנרגיה העיקריים שלה? • האם יש עוד מידע חשוב? • מפת אקלים : תנאי אקלים מיוחדים, יערות, קרחונים, • מפה גיאולוגית : רעידות אדמה, הרי געש	• באיזו יבשת היא נמצאת? • מה מיקומה ביבשת? • מי המדינות הגובלות עימה? • באיזה ימים/אוקיינוסים היא גובלת? • מהן יחידות הנוף העיקריות? • מהי עיר הבירה שלה? • היכן יש צפיפות אוכלוסייה והיכן דלילות אוכלוסייה?
--	--

משימת הגשה 2 (70%)

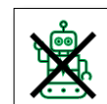
חקר ואיסוף מידע על שתי מדינות – הבדלים ברמת פיתוח

במשימה זו התלמידים יתרגלו :

- מיומנות חיפוש והפקת מידע מהאטלס.
- מיומנות איתור מידע באינטרנט ובספרות
- מיומנות הערכת המידע שאספו בעזרת כלי AI.

משימה זו כולל את ארבע השאלות הבאות :

א. חקר בעזרת האטלס (אין להיעזר בAI במשימה זו)

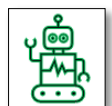
- (1) בחרו בשתי מדינות מיבשות שונות.
 - (2) התבוננו במפות בהן נראות המדינות שבחרתם ומלאו את הנתונים בטבלה המצורפת בעמוד הבא.
- העזרו במפות פיזיות, כלכליות, מפות נושאיות (אקלים, דתות, שפות, וכדומה)

מדינה מספר 2	מדינה מספר 1	מידע כללי מן האטלס
		שם המדינה
		יבשת
		מיקום ביבשת
		מדינות שכנות
		גבול ימי
		נהר גדול
		רכסי הרים (שמות וגובה)
		יחידות נוף בולטות / עיקריות

		מחצבים עיקריים
		תעשיות עיקריות
		גידולים חקלאיים עיקריים
		מידע פיסי נוסף (אקלים, משקעים, מיקום ע"פ כדור"א)
		מידע אנושי נוסף (דת, שפה, עיור)

3) על פי המפות באטלס ציינו יתרון או חסרון פיסי ו/או כלכלי שאתם מזהים.

ב. חקר בעזרת האינטרנט ו- AI או ספרי לימוד

- 1) השלימו את החלק השני של הטבלה בהמשך, בעזרת AI או בעזרת חיפוש באתרים שונים באינטרנט או בספרים.
- 2) כאשר אתם נעזרים ב-AI, הקפידו לבקש נתונים רק ממקורות רשמיים כולל קישורים ישירים למקורות.
- 3) עליכם לצרף להגשה את הפרומפט + קישור להתכתבות עם ה-AI.

לעזרתכם: מקורות מידע נוספים שיכולים לסייע בביצוע המשימה

- [קישור לטבלת המדינות \(תמ"ג, תמ"ג לנפש, שטח, מספר תושבים, צפיפות, מדד הפיתוח האנושי\) בוויקיפדיה](#)
- [קישור לטבלת מדינות לפי תוחלת חיים בוויקיפדיה](#)
- [קישור לאתר CIA Factbook](#)
- [קישור לטבלת המדינות בספר הפיתוח והתכנון המרחבי עמוד 343-350](#)

מידע כללי מהאינטרנט	שם מדינה מספר 1	שם מדינה מספר 2
מספר תושבים		
שטח		
עיר בירה		
מידע נוסף (משטר, מטבע)		
מדדי פיתוח (מהאינטרנט, אטלס, ספרי לימוד)		
תמ"ג לנפש		
מדד הפיתוח האנושי של האו"ם		
אחוז המועסקים בחקלאות		
צריכת אנרגיה לנפש		
שיעור ילודה או פריון לאישה		
תוחלת חיים		
מדד ג'יני		
שיעור האוכלוסיה העירונית		
נגישות למים נקיים		
אחוז משתמשים באינטרנט		

ג. **סיכום ומסקנות** : ענו על השאלות הבאות באופן עצמאי או בסיוע AI

- (1) הגדירו מהי רמת הפיתוח של כל מדינה.
- (2) הציעו שלוש פעולות שכל מדינה יכולה לעשות לשיפור רמת הפיתוח שלה.

ד. **שגרת חשיבה משימה עצמאית (ללא AI) (קישור להסבר על שגרת החשיבה)**

מטרת הפעילות היא לזהות מה השתנה בחשיבה ובידע שלכם בעקבות תהליך הלמידה.

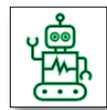
השלימו את המשפטים הבאים באופן עצמאי

- נהגתי לחשוב.....(על המדינות, המדדים, ההבדלים....)

- אבל עכשיו, אני חושב/ת.....

משימת הגשה 3 (10%)

א. הציעו מדדים משלכם למדידת רמת הפיתוח בעולם. נסחו הסבר קצר המציג את היתרונות והחסרונות של המדדים שהצעתם

במשימה זו תוכלו להיעזר ב-AI.

בהגשת המשימה עליכם להגיש את התכתובת שניהלתם עם ה-AI שתכיל:

- הפרומפט שכתבתם
- התוצר שה-AI הכין
- שאלה שמעבירה ביקורת על המדדים שה-AI הציע
- יש לצרף קישור והעתק של הפעילות עם ה-AI

מה מגישים בתלקיט:

- ✓ שאלה מבגרות
- ✓ משימת חקר ואיסוף מידע על שתי מדינות
- ✓ מדדים משלכם + יתרונות וחסרונות

4. דמוגרפיה – חובה

קישור לחומרי הוראה בנושא

קישור לפרק מספר הלימוד (האדם במרחב) בנושא דמוגרפיה עמודים 128-154

קישור למצגת מלווה הוראה – תמונות מוגדלות של המשימות

בפרק זה נעסוק בדמוגרפיה – השפעת השינויים באוכלוסייה על החברה והמדינה.

הפרק כולל:

✓ **שתי משימות להגשה.**

✓ משימות למידה (אין צורך להגיש)

1. משימת הגשה 1 – חקר פירמידות גילים של שתי מדינות מתוקשבת* / לא מתוקשבת**
2. משימת הגשה 2 – מודל התמורה הדמוגרפית

*לצורך פתרון משימת החקר המתוקשבת יש לאסוף מידע באופן מתוקשב באמצעות האינטרנט.

**אם אין אפשרות לביצוע חקר מתוקשב, יש לבצע את המשימה הלא מתוקשבת, בה המידע לחקר כלול בגוף השאלה.

כדי לבצע את המשימות בנושא דמוגרפיה על התלמידים:

- להכיר את מדדי הפיתוח הדמוגרפי ולהבין את משמעותם.
- להבין מהם הגורמים המשפיעים על המדדים (כגון : מעמד האישה, רפואה ותברואה)
- להבין מה המשמעות של מדד נמוך או גבוה על כלכלת המדינה ועל רמת הפיתוח שלה, ואילו יתרונות או קשיים נובעים מכך.
- להבין את ההשפעה של פעולות ומדיניות ממשלתית על המדדים.
- איזה פעולות שנעשות על ידי המדינה משפיעות על המדדים.
- לקרוא ולנתח גרף פירמידת גילים.
- להכיר את מודל התמורה הדמוגרפית.

מיומנויות:

- אוריינות מידע – יכולת איתור ידע והערכתו, אינטגרציה בין תוכן לצורה
- חשיבה ביקורתית – מיומנות הכוללת יכולות של הערכה, שאילת שאלות, התבוננות ממספר נקודות מבט
- פתרון בעיות – היכולת להתגבר על בעיה ע"י הגדרתה, מציאת פתרונות אפשריים, הסקת מסקנות והכללתן.
- מודעות חברתית ואזרחית – יכולת הבנת נקודת מבט של האחר, אמפתיה, מודעות להתרחשות מסביב.
- יכולת הבעה בעל פה

לפניכם נושאים מרכזיים ומושגים המופיעים בפרק זה:

• שיעור ילודה • שיעור תמותה • קצב ריבוי טבעי • תוחלת חיים • תמותת תינוקות • שיעור פריון	• הבדלים בין רמות פיתוח שונות • מדדים דמוגרפיים • מעמד האישה • רתת"ה (רפואה, תברואה, תזונה, הגיינה) • פירמידת גילים • בסיס / קודקוד • אוכלוסייה יצרנית / תלויה
--	--

מקרא סימנים לסוגי המשימות

משימות הגשה

משימות למידה (אין צורך להגיש)

הדרכה ומידע

יש להשתמש בבינה מלאכותית

אין להשתמש בבינה מלאכותית

משימת חקר להגשה - בנושא דמוגרפיה (80%)

המשימה מופיעה בשתי גרסאות: מתוקשבת ולא מתוקשבת.

הנחיות:

1. במשימה זו עליכם לערוך חקר ואיסוף מידע לגבי שתי מדינות שתבחרו.

על המדינות להיות ברמות פיתוח שונות (גבוהה, בינונית, נמוכה).

המשימה כוללת שלושה שלבים:

א. **שלב ראשון** - **דיון בכיתה / פעילות בעל פה**: היכרות עם המדינה בעזרת

המפות באטלס, ובעזרת מקורות מידע נוספים לפי בחירתכם.

ב. **שלב שני** – חקר פירמידת הגילים של המדינה באופן מתוקשב (או בעזרת תמונות)

ג. **שלב שלישי** – זיהוי מגמות, ניתוח המידע והסקת מסקנות לגבי הרכב האוכלוסייה במדינה והשפעותיו עליה.

המשימה מפורטת בדף הבא.

יש להגיש בתלקיט השוואה רשומה בין שתי מדינות. בעזרת הטבלאות ודפי העבודה

שימו לב: רצוי מאוד לתת לתלמידים **לחקור מדינות רבות** ולראות את השינוי בפירמידת הגילים שלהם לאורך זמן.

כדאי לבחון את פירמידת הגילים של סין, יפן, הודו, ישראל, איחוד האמירויות, מדינות שונות באפריקה ובאירופה.

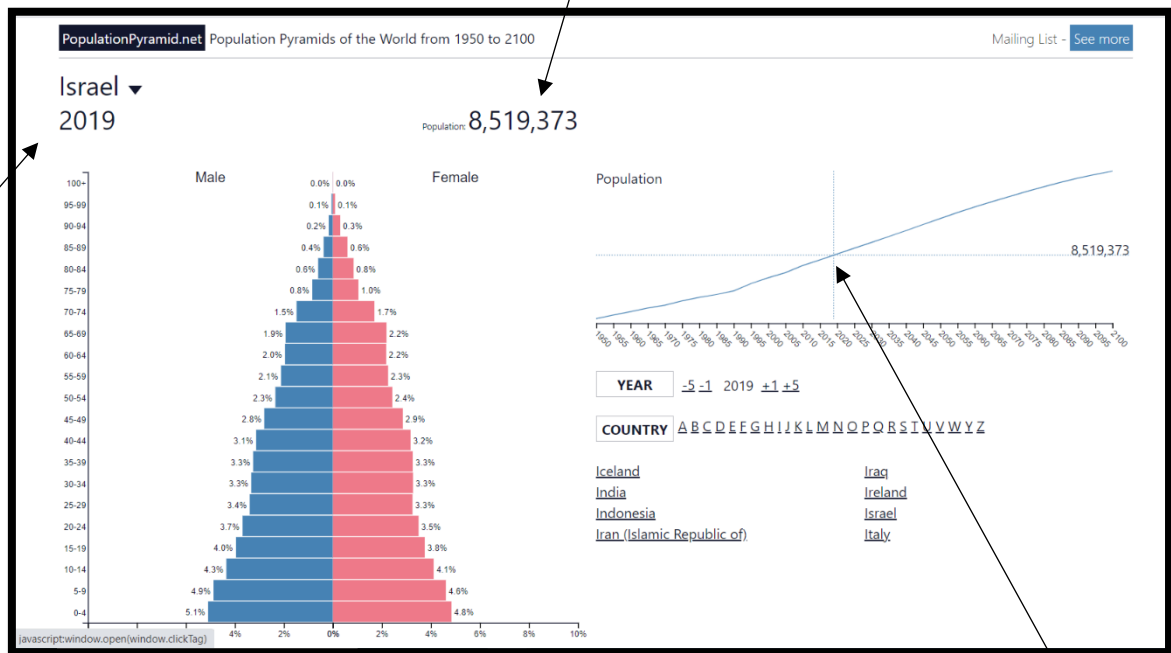
בדרך זו התלמידים רואים את השינויים הדמוגרפיים ומבינים את הקשר בין פירמידת גילים, למודל התמורה הדמוגרפית ולרמת פיתוח.

הסבר קצר על האתר בו נבצע את תהליך החקר בשלב השני של המשימה :

כתובת האתר : Populationpyramids.net

כמות האוכלוסייה לשנת 2019

פירמידת גילים לשנת 2019

על ידי הזזת העכבר על גבי הגרף הכחול תוכלו לראות שינויים בפירמידת הגילים

מדינה מספר 1 (20%)

לעזרתכם רשימת שאלות מנחות לפעילות הכרות עם המדינה.

א. שלב ראשון – הכרות עם המדינה (בעל פה. אין צורך להגיש)

פתחו את האטלס והתבוננו בנתונים של המדינה שבחרתם. היעזרו במפות הפיזיות והכלכליות.

שימו לב: מטרת שלב ההכרות עם המדינה היא לתרגל התמצאות באטלס. לשיקול דעת המורה המלמד/ת האם לבצע את ההכרות עם המדינה או לדלג לשלב השני ולהתמקד רק בהוראת נושא הדמוגרפיה.

- באיזו יבשת היא נמצאת?
- מה מיקומה ביבשת?
- מי המדינות הגובלות עימה?
- באיזה ימים/אוקיינוסים היא גובלת?
- מהן יחידות הנוף העיקריות?
- מהי עיר הבירה שלה?
- היכן יש צפיפות אוכלוסייה והיכן דלילות אוכלוסייה?
- מהם המחצבים העיקריים שלה?
- מהן התעשיות העיקריות?
- מהם ענפי החקלאות העיקריים?
- מהם מקורות האנרגיה העיקריים שלה?
- האם יש עוד מידע חשוב?
- מפת אקלים: תנאי אקלים מיוחדים, יערות, קרחונים,
- מפה גיאולוגית: רעידות אדמה, הרי געש

ב. שלב שני – חקר פירמידת גילים (להגשה בתלקיט)

הכנסו לאתר Populationpyramids.net

בחרו מדינה וחקרו את פירמידת הגילים שלה בעזרת הטבלה הבאה.

מדינה מספר 1 – שם המדינה: _____

	1950	1970	2000	2024	2060
כמות האוכלוסייה					
בסיס הפירמידה – שיעור ילודה תיאור (רחב, צר)					
אוכלוסייה יצרנית (כוח העבודה), תיאור (הרבה, מעט)					
קודקוד הפירמידה – תוחלת חיים תיאור (רחב, צר)					
רישום סכמטי של צורת הפירמידה					
שלב במודל התמורה הדמוגרפית					

ג. **ציירו** את הגרף (הכחול) של כמות האוכלוסייה משנת 1950 ועד שנת 2100
תארו במילים את המגמות בגרף שציירתם

ד. **שלב שלישי** – זיהוי מגמות, ניתוח המידע והסקת מסקנות לגבי הרכב האוכלוסייה במדינה והשפעותיו עליה.

הסבירו את המגמות שזיהיתם ואת הגורמים למגמות.
התייחסו לגורמים המשפיעים על שיעור הילודה (מעמד האישה) ולגורמים המשפיעים על תוחלת החיים (רמת"ה).

ה. ציינו אילו קשיים הקשורים בהרכב האוכלוסייה יש למדינה זו בשנת 2024 והציעו דרכי התמודדות עם קשיים אלו.

מדינה מספר 2 (20%)

לעזרתכם רשימת שאלות מנחות לפעילות הכרות עם המדינה.

א. שלב ראשון – הכרות עם המדינה (בעל פה. אין צורך להגיש בתלקיט)

פתחו את האטלס והתבוננו בנתונים של המדינה שבחרתם. היעזרו במפות הפיזיות והכלכליות.

שימו לב: מטרת שלב ההכרות עם המדינה היא לתרגל התמצאות באטלס. לשיקול דעת המורה המלמד/ת האם לבצע את ההכרות עם המדינה או לדלג לשלב השני ולהתמקד רק בהוראת נושא הדמוגרפיה.

- באיזו יבשת היא נמצאת?
- מה מיקומה ביבשת?
- מי המדינות הגובלות עימה?
- באיזה ימים/אוקיינוסים היא גובלת?
- מהן יחידות הנוף העיקריות?
- מהי עיר הבירה שלה?
- היכן יש צפיפות אוכלוסייה והיכן דלילות אוכלוסייה?
- מהם המחצבים העיקריים שלה?
- מהן התעשיות העיקריות?
- מהם ענפי החקלאות העיקריים?
- מהם מקורות האנרגיה העיקריים שלה?
- האם יש עוד מידע חשוב?
- מפת אקלים: תנאי אקלים מיוחדים, יערות, קרחונים, מפה גיאולוגית: רעידות אדמה, הרי געש

ב. שלב שני – חקר פירמידת גילים (להגשה בתלקיט)

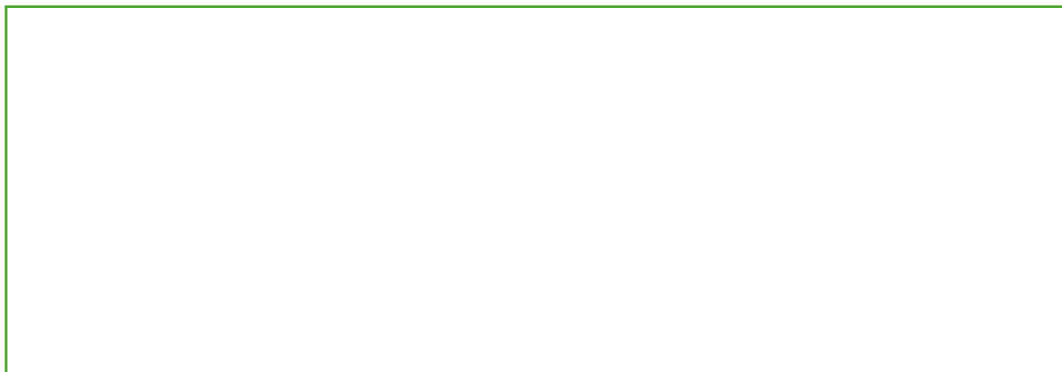

הכנסו לאתר Populationpyramids.net
בחרו מדינה וחקרו את פירמידת הגילים שלה בעזרת הטבלה הבאה.

מדינה מספר 2 – שם המדינה: _____

	1950	1970	2000	2024	2060
כמות האוכלוסייה					
בסיס הפירמידת – שיעור ילודה תיאור (רחב, צר)					
אוכלוסייה יצרנית (כוח העבודה), תיאור (הרבה, מעט)					
קודקוד הפירמידת – תוחלת חיים תיאור (רחב, צר)					
רישום סכמטי של צורת הפירמידת					
שלב במודל התמורה הדמוגרפית					

ג. **ציירו** את הגרף (הכחול) של כמות האוכלוסייה משנת 1950 ועד שנת 2100
תארו במילים את המגמות בגרף שציירתם.

ד. **שלב שלישי** – זיהוי מגמות, ניתוח המידע והסקת מסקנות לגבי הרכב
האוכלוסייה במדינה והשפעותיו עליה.

הסבירו את המגמות שזיהיתם ואת הגורמים למגמות.
התייחסו לגורמים המשפיעים על שיעור הילודה (מעמד האישה) ולגורמים
המשפיעים על תוחלת החיים (רתת"ה).

ה. ציינו אילו קשיים הקשורים בהרכב האוכלוסייה יש למדינה זו בשנת 2024 והציעו דרכי התמודדות עם קשיים אלו.

משימת חקר להגשה - לא מתוקשבת בנושא דמוגרפיה (80%)

יש להגיש בתלקיט השוואה רשומה בין שתי מדינות. בעזרת הטבלאות ודפי העבודה בעמודים הבאים.

מדינה מספר 1

א. שלב ראשון – הכרות עם המדינה מצריים (בעל פה, אין צורך להגיש בתלקיט)

פתחו את האטלס והתבוננו בנתונים של מצריים. היעזרו במפות הפיזיות והכלכליות.

שימו לב: מטרת שלב ההכרות עם המדינה היא לתרגל התמצאות באטלס. לשיקול דעת המורה המלמד/ת האם לבצע את ההכרות עם המדינה או לדלג לשלב השני ולהתמקד רק בהוראת נושא הדמוגרפיה.

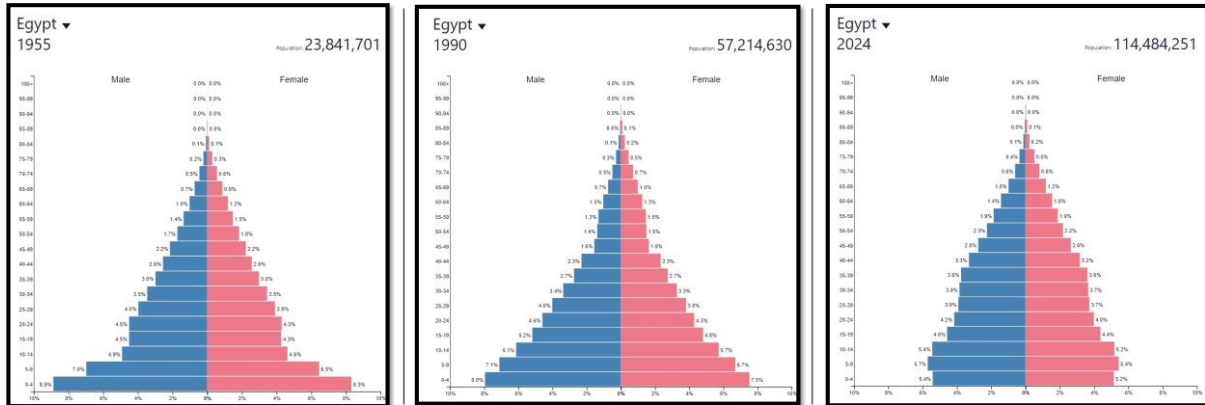
- באיזו יבשת היא נמצאת?
- מה מיקומה ביבשת?
- מי המדינות הגובלות עימה?
- באיזה ימים/אוקיינוסים היא גובלת?
- מהן יחידות הנוף העיקריות?
- מהי עיר הבירה שלה?
- היכן יש צפיפות אוכלוסייה והיכן דלילות אוכלוסייה?
- מהם המחצבים העיקריים שלה?
- מהן התעשיות העיקריות?
- מהם ענפי החקלאות העיקריים?
- מהם מקורות האנרגיה העיקריים שלה?
- האם יש עוד מידע חשוב?
- מפת אקלים: תנאי אקלים מיוחדים, יערות, קרחונים,
- מפה גיאולוגית: רעידות אדמה, הרי געש

ב. שלב שני – חקר פירמידת גילים (יש להגיש בתלקיט)

לפניכם שלוש פירמידות גילים של מדינת מצרים מן השנים 1955, 1990, 2024

פירמידות גילים מצריים

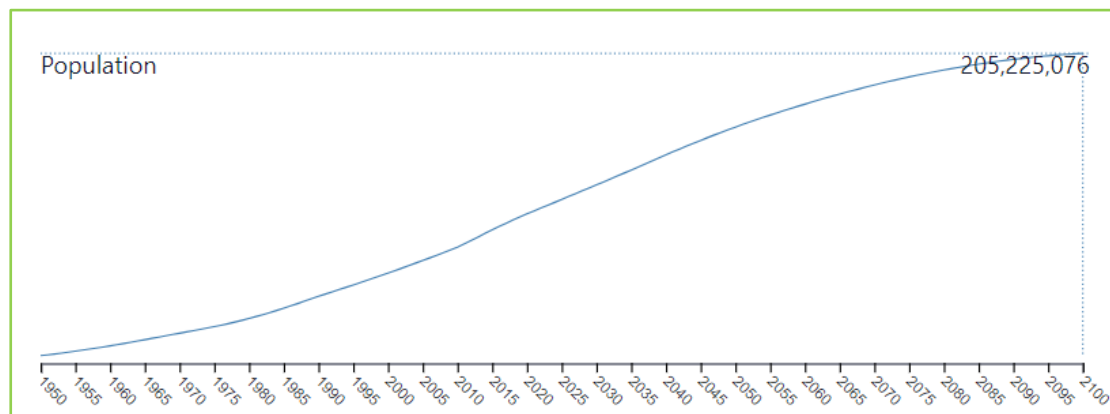
מלאו את הנתונים בטבלה לפי השינוי בכמות האוכלוסייה ובצורת הפירמידה של מצריים משנת 1955 ועד לשנת 2024

מדינה מספר 1 (20%)

	1955	1990	2024
כמות האוכלוסייה			
בסיס הפירמידה – שיעור ילודה תיאור (רחב, צר)			
אוכלוסייה יצרנית (כוח העבודה) תיאור (הרבה, מעט)			
קודקוד הפירמידה – תוחלת חיים תיאור (רחב, צר)			
שלב במודל התמורה הדמוגרפית			

ג. **התבוננו** בגרף המתאר את השינוי בכמות האוכלוסייה משנת 1950 ועד שנת 2100 (תחזית). **תארו** במילים את המגמות בגרף.

כמות האוכלוסייה במצריים משנת 1950 ועד 2100 (תחזית)

ד. **שלב שלישי - הסבירו** את המגמות שזיהיתם ואת הגורמים למגמות בגידול האוכלוסייה במצריים לפי פירמידות הגילים והגרף של כמות האוכלוסייה. **התייחסו** לגורמים המשפיעים על שיעור הילודה (מעמד האישה) ולגורמים המשפיעים על תוחלת החיים (רתת"ה).

ה. ציינו אילו קשיים הקשורים בהרכב האוכלוסייה יש למדינה זו בשנת 2024 והציעו דרכי התמודדות עם קשיים אלו.

מדינה מספר 2

א. שלב ראשון – הכרות עם המדינה יוון (בעל פה, אין צורך להגיש בתלקיט)

פתחו את האטלס והתבננו בנתונים של מדינת יוון. היעזרו במפות הפיזיות והכלכליות.

שימו לב: מטרת שלב ההכרות עם המדינה היא לתרגל התמצאות באטלס. לשיקול דעת המורה המלמד/ת האם לבצע את ההכרות עם המדינה או לדלג לשלב השני ולהתמקד רק בהוראת נושא הדמוגרפיה.

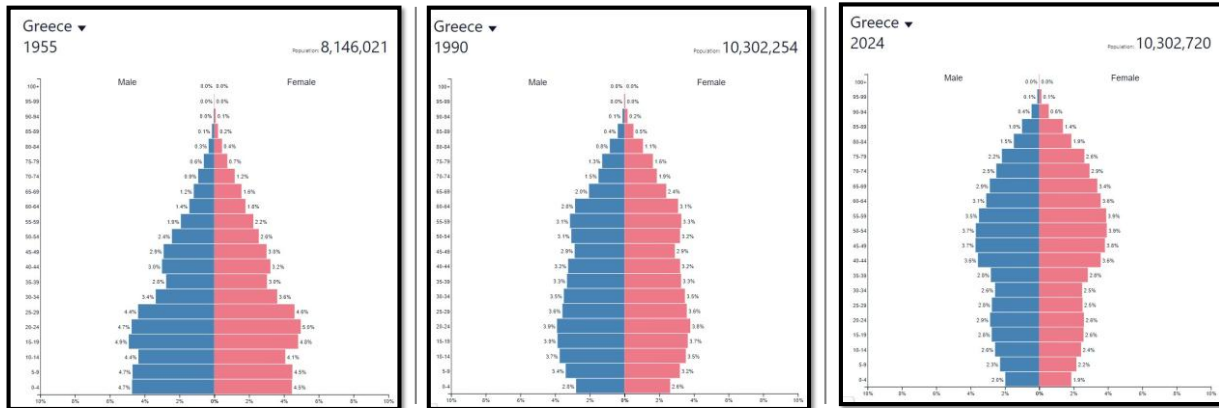
- באיזו יבשת היא נמצאת?
- מה מיקומה ביבשת?
- מי המדינות הגובלות עימה?
- באיזה ימים/אוקיינוסים היא גובלת?
- מהן יחידות הנוף העיקריות?
- מהי עיר הבירה שלה?
- היכן יש צפיפות אוכלוסייה והיכן דלילות אוכלוסייה?
- מהם המחצבים העיקריים שלה?
- מהן התעשיות העיקריות?
- מהם ענפי החקלאות העיקריים?
- מהם מקורות האנרגיה העיקריים שלה?
- האם יש עוד מידע חשוב?
- מפת אקלים: תנאי אקלים מיוחדים, יערות, קרחונים,
- מפה גיאולוגית: רעידות אדמה, הרי געש

ב. שלב שני – חקר פירמידת גילים (יש להגיש בתלקיט)

לפניכם שלוש פירמידות גילים של מדינת יוון מן השנים 1955, 1990, 2024,

פירמידות גילים יוון

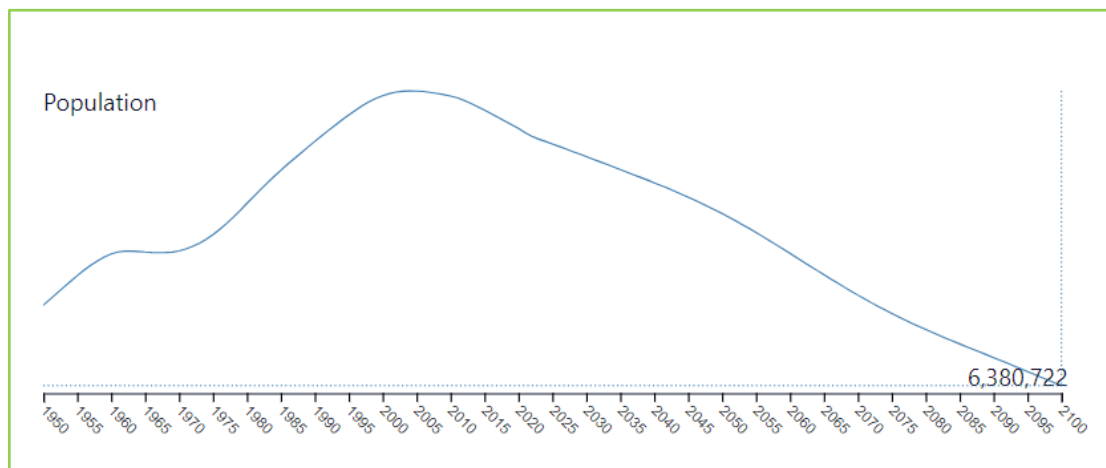
מלאו את הנתונים בטבלה לפי השינוי בכמות האוכלוסייה ובצורת הפירמידה של מצריים משנת 1955 ועד לשנת 2024

מדינה מספר 2 (20%)

	1955	1990	2024
כמות האוכלוסייה			
בסיס הפירמידה – שיעור ילודה תיאור (רחב, צר)			
אוכלוסייה יצרנית (כוח העבודה) תיאור (הרבה, מעט)			
קודקוד הפירמידה – תוחלת חיים תיאור (רחב, צר)			
שלב במודל התמורה הדמוגרפית			

ג. **התבוננו** בגרף המתאר את השינוי בכמות האוכלוסייה ביוון משנת 1950 ועד שנת 2100 (תחזית). **תארו** במילים את המגמות בגרף.

כמות האוכלוסייה ביוון משנת 1950 ועד 2100 (תחזית)

ד. **שלב שלישי - הסבירו** את המגמות שזיהיתם ואת הגורמים למגמות בגידול האוכלוסייה של יוון לפי פירמידות הגילים והגרף של כמות האוכלוסייה. **התייחסו** לגורמים המשפיעים על שיעור הילודה (מעמד האישה) ולגורמים המשפיעים על תוחלת החיים (רתת"ה).

ה. ציינו אילו קשיים הקשורים בהרכב האוכלוסייה יש למדינה זו בשנת 2024
והציעו דרכי התמודדות עם קשיים אלו.

משימת הגשה 2 – מודל התמורה הדמוגרפית (20%)

2. מודל התמורה הדמוגרפי

- צבעו בירוק את הקו המתאר את שיעור הילודה (בגרף)
- צבעו באדום את הקו המתאר את שיעור התמותה (בגרף)
- כתבו עבור כל שלב בטבלה (גבוה / נמוך)

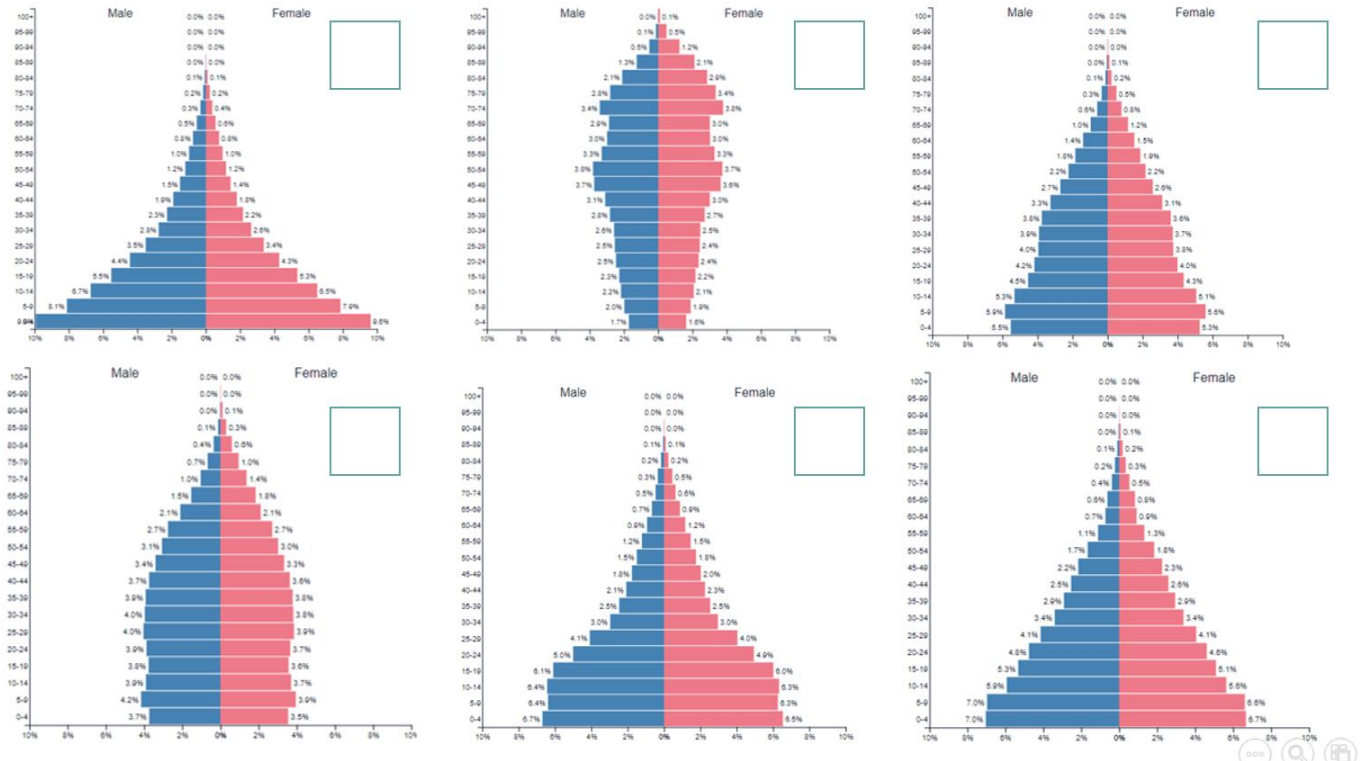
שיעור לאלף
נפש

שלב 1	שלב 2	שלב 3	שלב 4	
				שיעור הילודה
				שיעור התמותה
				קצב הריבוי הטבעי
				רמת הפיתוח

- לפניכם רישומים של פירמידות גילים. רשמו ליד כל פירמידה לאיזה שלב במודל התמורה הדמוגרפית היא מתאימה

ציינו עבור כל פירמידה באיזה שלב של מודל התמורה הדמוגרפית היא נמצאת

הנתונים לקוחים מתוך האתר : <https://www.populationpyramid.net>

לעזרתכם, מצגת מודל התמורה הדמוגרפית – תרגול פירמידות בקישור הבא

מה מגישים בתלקיט:

- ✓ משימת חקר שתי פירמידות גילים
- ✓ משימה – מודל התמורה הדמוגרפית

5. מבחן מסכם לפרקי החובה (20%)

לאחר שסיימתם ללמוד את פרקי החובה ולהכין את משימות ההגשה, עליכם להבחן.

מצ"ב קישור למבחן 20%

מה מגישים בתלקיט:

✓ את טופס המבחן לאחר בדיקה, כולל הציון.

סוף חלק החובה של התלקיט.

איך ממשיכים?

יש לבחור 2 פרקי בחירה מבין הפרקים הבאים:

6. גלובליזציה

7. הגירה

8. השפעות הפיתוח על הסביבה

9. העיר ותהליכי עיור